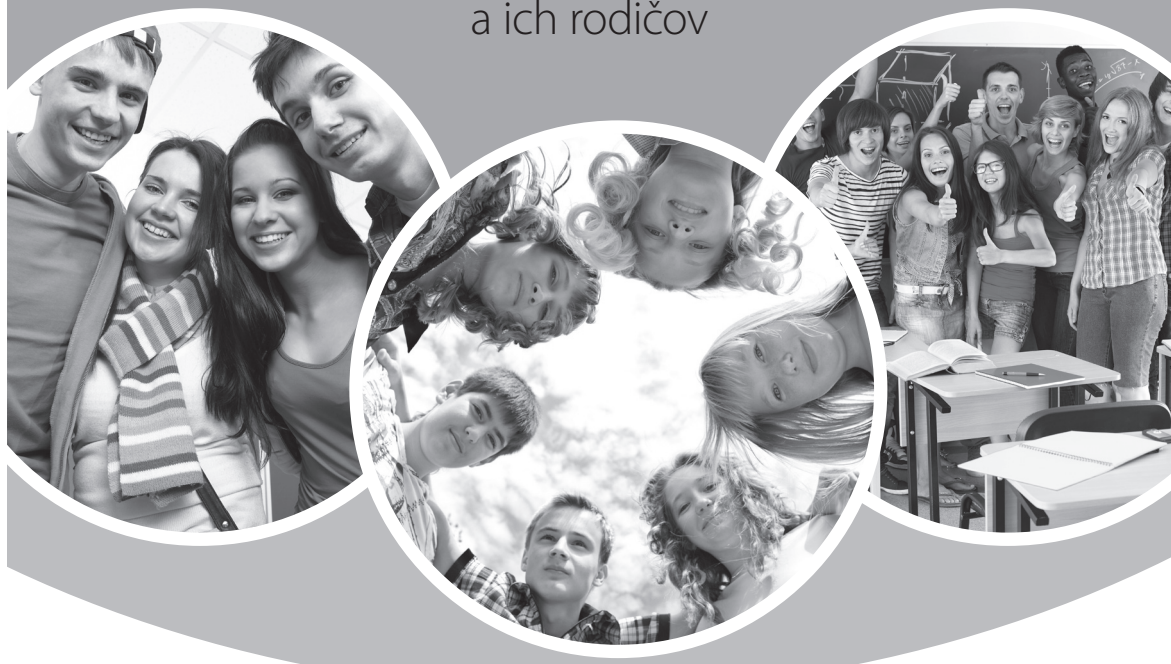

Informačná príručka k voľbe povolania

pre žiakov
so sluchovým postihnutím
a ich rodičov

Názov národného projektu:

Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálno-patologických javov v školskom prostredí

RAABE

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Copyright:

Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o. a autori príspevkov, 2014

Všetky práva vyhradené.

Všetky práva, najmä právo na titul, licenčné právo a priemyselné ochranné práva sú výhradným vlastníctvom nakladateľstva Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o. a sú chránené autorským zákonom.

Reprodukcie a rozširovanie diela alebo jeho častí akýmkoľvek spôsobom sú bez písomného súhlasu nakladateľstva Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o. zakázané.

Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
ITMS kód projektu: 26130230025

Hlavná autorka:

PhDr. Katarína Zborteková

Autorky:

Mgr. Lýdia Schliřková

Mgr. Brigita Vrábelová

Recenzenti:

MUDr. Oľga Nagyová

doc. PhDr. Marian Groma, CSc.

Spolupracovali:

PaedDr. Tatiana Majerníková

PhDr. Darina Lepeňová

PhDr. Marta Hargašová, CSc.

PhDr. Eva Smíková, PhD.

Táto edícia je realizovaná s finančnou podporou EÚ výhradne pre účely národného projektu a je nepredajná!

Obsah

Úvod	5
1. Sluchové orgány, funkcia a poruchy sluchu	7
1.1 Dôsledky sluchového postihnutia a možnosti odbornej starostlivosti	11
1.2 Komunikačné systémy ľudí so sluchovým postihnutím.....	12
1.3 Audioprotetické pomôcky.....	13
2. Možnosti vzdelávania žiakov so sluchovým postihnutím	14
2.1 Podmienky integrovaného vzdelávania	16
2.2 Aké kompetencie má škola?	18
2.3 Testovanie 9.....	20
3. Možnosti stredoškolského štúdia	21
3.1 Podmienky vykonania maturitnej skúšky	33
3.2 Možnosti podpory pri štúdiu na VŠ.....	34
3.3 Záverečné odporúčania.....	35
4. Príbehy a vzory	37

Úvod

Aké boli obavy pre tie veľké bariéry.

Ako ich prelomiť, ako sa k zdravým priblížiť.

Nedalo to veľa námahy, bariéry sa zlomili.

Máme priateľov, ktorí nás medzi seba prijali.

Dokážeme všetko tak, aby nás mal zdravý človek rád.

Dokážeme to umom, že sme rovnocenným človekom.

(M. Pilárová-Benkovičová, Farebný svet ticha)

Milí rodičia a žiaci,

stojíte pred dôležitým rozhodovaním, akým je výber ďalšieho štúdia a príprava na budúce povolanie. Je to náročná životná situácia, vo vašom prípade sťažená zdravotným obmedzením. Naším zámerom je poskytnúť vám prehľad dôležitých informácií, ktoré vám môžu proces rozhodovania uľahčiť. Vychádzajúc z poznatkov o poruchách sluchu a ich dôsledkoch na školskú výkonnosť a pracovnú spôsobilosť vám ponúkame informácie o možnostiach vzdelávania žiakov so sluchovým postihnutím, o vhodných povolaniach, podmienkach odbornej prípravy a o možnostiach uplatnenia na trhu práce.

Rozhodujte sa spoločne. Rodičia majú životné skúsenosti a deti majú svoje sny a predstavy. Dôležité je, milí žiaci, aj poznanie seba samých – svojich psychických a fyzických daností, ujasnenie si, v čom ste šikovní, čo sa vám darí, čo vás zaujíma, no tiež toho, čo je vašou slabou stránkou. Okrem záujmov je dôležité uvedomiť si, ako viete zvládať prekážky a zvýšené nároky, ktoré sú na vás kladené v porovnaní so zdravými rovesníkmi. V tomto smere vám odporúčame konzultáciu so psychológom.

Zaujímavé a inšpiratívne môžu byť pre vás aj vyjadrenia dospelých nepočujúcich, ktorí boli ochotní podeliť sa so svojimi životnými skú-

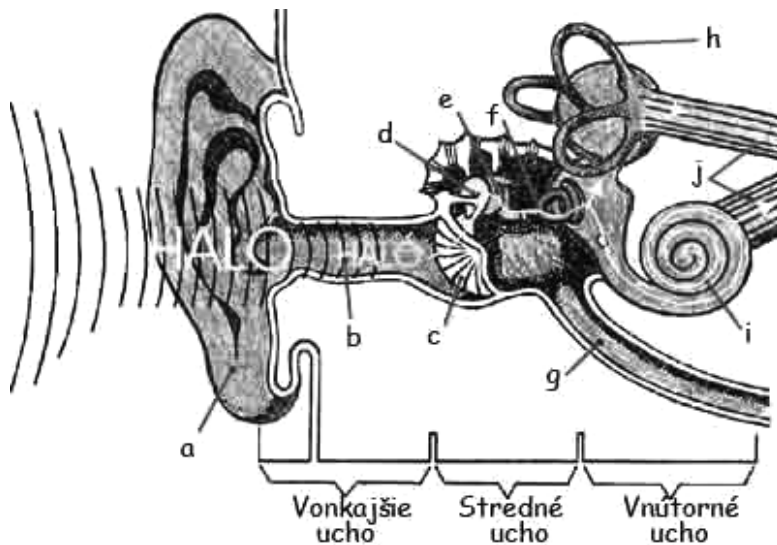
senosťami (príbehmi). Dúfame, že vás povzbudia a motivujú na vašej životnej ceste i pri prekonávaní prekážok. Zaujímavé podnety nájdete aj na webových stránkach viacerých občianskych združení, ktoré zkladajú samotní sluchovo postihnutí a ich priaznivci.

Samozrejme, naďalej môžete počítať s podporou a pomocou odborníkov v centrách špeciálnopedagogického poradenstva, v škole od výchovného poradcu, učiteľov, školského psychológa a špeciálneho pedagóga.

Ponúkame vám podnety, rady a informácie, no konečné rozhodnutie a zodpovednosť je vo vašich rukách. Veríme, že ich využijete a rozviniete svoje možnosti v prospech vás, vašich blízkych i celej spoločnosti.

1. Sluchové orgány, funkcia a poruchy sluchu

Sluch je jeden z piatich hlavných zmyslov, sprostredkúva **prijímanie a spracovanie zvukových podnetov**. Pre život človeka je veľmi dôležitý, pretože vďaka nemu **získava potrebné informácie o okolitom svete a umožňuje mu osvojenie reči**, dôležitého nástroja na rozvoj myslenia a sociálnych vzťahov. Orgánom sluchu je **ucho**, ktoré sa okrem počutia podieľa aj na vnímaní polohy a rovnováhy tela.

Obr. 1: Štruktúra ucha

(Upravené podľa: Matuška O. – Antušeková A.: *Rozvíjanie reči sluchovo postihnutých detí raného a predškolského veku*. Bratislava: SPN, 1992. Zdroj: <http://infosluch.sk/wp/porucha-sluchu/ucho-a-pocutie>.)

Vysvetlivky: a) ušnica, b) zvukovod, c) bubienok, d) kladivko, e) nákovka, f) strmienok, g) Eustachova trubica, h) polkruhové kanáliky, i) slíak, j) sluchový nerv.

Cez **vonkajšie ucho**, ktoré je tvorené **ušnicou** a **zvukovodom**, sa zvukové vlny dostanú k **blanke bubienka**, ktorú rozkmitajú a prostredníctvom **reťaze troch kostičiek** (kladivko, nákovka, strmienok) v **stred-**

nom uchu prenesú vibrácie do **vnútorného ucha**, kde je uložený **slimák s Cortiho orgánom**. V ňom sa nachádzajú **vláskové bunky**, ktoré sú dráždené rozkmitaním **endolymfy**. Na ne sa napája približne 30 000 nervových buniek z ganglia slimáka a tie prostredníctvom **sluchového nervu** vedú nervové vzruchy do mozgových centier, kde vzniká sluchový vnem.

Poruchy sluchu sa líšia podľa toho, ktorá časť sluchového aparátu je poškodená, v akom rozsahu a v akom období vývinu nastala. Medzi najčastejšie **príčiny** patria:

- **dedičné – genetické** – vznikajú **narušením genetickej informácie v chromozómoch**,
- **prenatálne** – vznikajú ako **následok infekcií a pôsobenia toxických látok na plod** v priebehu tehotenstva – napr. vírusové infekcie, toxoplazmóza, rubeola, lieky, drogy,
- **perinatálne** – vznikajú **v priebehu pôrodu alebo krátko pred ním či po ňom** – nezrelosť plodu, nedostatok kyslíka, novorodenecká žltáčka,
- **postnatálne** – objavujú sa **neskôr v detstve alebo v dospelosti**, bývajú zapríčinené ochoreniami (meningitída, mumps, chrípka, šarlach, chronické zápaly stredného ucha, nádory), úrazmi, užívaním ototoxických liekov, nadmerným hlukom, starnutím.

Sluchové postihnutie sa inak prejavuje pri **periférnom** a inak pri **centrálnom** poškodení sluchového orgánu.

Ak je **narušený prevod zvukového signálu vo vonkajšom alebo v strednom uchu**, ide o **prevodovú** poruchu. Dochádza pri nej k **oslabeniu zvukového vnemu**. Má dobrú prognózu, dá sa dobre kompenzovať zosilňovacími aparátmi alebo chirurgickým zákrokom, spravidla nevedie k hluchote.

Pri **narušení vnútorného ucha** alebo **sluchového nervu** ide o **percepčnú** poruchu, pri ktorej je **poškodená aj schopnosť vnímať a rozlišovať zvuky**. Môže sa prejavovať ako ľahká nedoslýchavosť až úplná hluchota. Zvyšovaním hlasitosti sa nedá ovplyvniť kvalita počutia.

Pri **centrálnej** poruche sú **poškodené štruktúry mozgu** zodpovedné za spracovanie sluchového vnemu a uvedomenia si obsahu a významu zvukových podnetov. Tento druh poruchy sa nevyskytuje často.

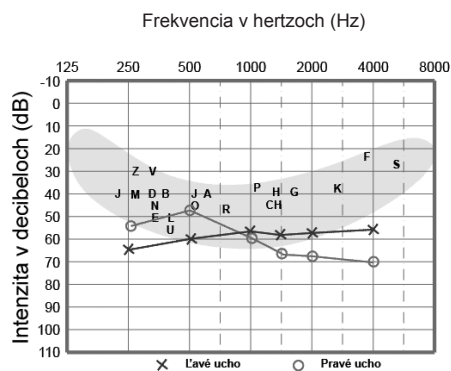
Z pohľadu prognózy vývinu reči, možností vzdelávania a profesionálneho uplatnenia je podstatné, v akej fáze vývinu reči prišlo k poruche sluchu. Porucha sluchu môže byť:

- **prelingválna** – je buď **vrodená**, alebo **získaná v prvých dvoch rokoch života**,
- **perilingválna** – je **získaná v priebehu osvojovania reči medzi 3. – 5. rokom** veku dieťaťa,
- **postlingválna** – je **získaná v období po ukončení prirodzeného osvojenia reči po 6. roku**.

Najčastejšie sa poruchy sluchu rozlišujú podľa **rozsahu intenzity** vnímaných zvukov na:

- **normálny sluch** – rozlíšenie zvukov do 20 – 25 dB (šepot),
- **ľahká porucha sluchu** – sluchová strata v rozsahu 26 – 40 dB (tichý rozhovor),
- **nedoslýchavosť:**
 - **ľahká:** sluchová strata v rozsahu 41 – 55 dB (bežná hovorená reč),
 - **stredne ťažká:** sluchová strata v rozsahu 56 – 70 dB (hudba z rádia, vysávač),
 - **ťažká:** sluchová strata v rozsahu 71 – 90 dB (TV),
- **zvyšky sluchu** – sluchová strata v rozsahu 91 – 110 dB (orchester, walkman),
- **praktická hluchota** – sluchová strata viac ako 110 dB (diskotéka, 130 – 140 dB – pocit bolesti –prúdové lietadlo, formula1).

Porucha sluchu nad 55 dB už výrazne sťažuje počutie, porozumenie a aj osvojenie hovorenej reči.

Obr. 2: Audiogram
(Zdroj: *www.infosluch.sk.*)

Populáciu osôb so sluchovým postihnutím tvoria štyri skupiny.

- **Nedoslýchaví**

S pomocou kompenzačných pomôcok dokážu vnímať hovorenú reč.

- **Nepočujúci**

Zosilňovacie aparáty sprostredkujú iba určité zvuky, nie hovorenú reč, no mnohí z nich sa napriek tomu za určitých podmienok naučia používať hovorenú reč. Preto pomenovanie **hluchonemý nemá v súčasnosti žiadne opodstatnenie.**

- **Skupina ohluchlých**

Hovorenú reč si osvojili prirodzeným spôsobom, no v dôsledku ochorenia alebo úrazu stratili schopnosť počuť. Pre nich strata sluchu znamená vážnu psychickú traumu.

- Špecifickú skupinu tvoria mladí vzdelaní ľudia, ktorí sa označujú ako **Nepočujúci** (s veľkým N), ktorí svoje sluchové postihnutie nevnímajú ako poruchu či obmedzenie. Považujú sa za minoritu, ktorá má svoju kultúru a vlastný posunkový jazyk.

Celkovo sa v populácii vyskytuje 7 – 8 % osôb so sluchovým postihnutím. Tento údaj zahŕňa všetky vekové kategórie a všetky typy porúch slu-

chu. Zo školopovinných detí a žiakov je približne 0,05 % nepočujúcich a 4 – 6 % nedoslýchavých.

1.1 Dôsledky sluchového postihnutia a možnosti odbornej starostlivosti

Určenie typu a rozsahu straty sluchu i poznanie jej príčiny je dôležité najmä pre ďalšiu starostlivosť. No tieto informácie slúžia iba pre základnú orientáciu. Populácia osôb so sluchovým postihnutím je vo vysokej miere rôznorodá – nehomogénna. Každé narušenie sluchového vnímania do určitej miery obmedzuje komunikáciu, sociálny kontakt a kvalitu života. To, do akej miery ovplyvní psychický vývin človeka, je individuálne, dôsledky poruchy sluchu sa nedajú zovšeobecňovať. Závisí to nielen od rozsahu typu postihnutia, ale aj od schopností človeka, od sociálneho a kultúrneho prostredia, v ktorom vyrastá, od kvality a dĺžky medicínskej a odbornej starostlivosti, ktorá je mu poskytovaná.

Najväznejšie dôsledky má **stredne ťažké a ťažké prelingválne sluchové postihnutie**. Naše zdravotníctvo má v súčasnosti k dispozícii moderné diagnostické postupy. Dokáže poruchu sluchu odhaliť včas a relatívne presne. Od roku 2006 je u nás **povinný skrining porúch sluchu u novorodencov**. Aj ponuka kompenzačných pomôcok je čím ďalej sofistikovanejšia. Presná diagnostika a pridelenie kompenzačnej pomôcky je však iba začiatok – základná podmienka úspešnej minimalizácie sekundárnych dôsledkov sluchového postihnutia. 90 % detí so sluchovým postihnutím sa rodí počujúcim rodičom, ktorí nie sú pripravení na starostlivosť o svoje dieťa. Percepčná a komunikačná deprivácia nepočujúceho dieťaťa sa spája s oneskorením vývinu reči a nerovnomerným kognitívnym vývinom. Pri nedostatočnej starostlivosti sú nepočujúce deti odkázané na získavanie informácií predovšetkým prostredníctvom zrakového a taktilného vnímania. To vedie k dominancii konkrétneho-názorného myslenia na úkor abstraktného a pojmového uvažovania, čo spôsobuje ťažkosti s osvojovaním abstraktného učiva. Komunikačná bariéra v počujúcom prostredí spôsobuje, že nepočujúce deti ťažšie chápu sociálny kontext situácie, horšie sa orientujú v medziludských vzťahoch, majú problémy pochopiť motiváciu a konanie iných ľudí, slabšie vedia odhadnúť dosah svojho správania na iných. Preto primárnym cieľom intervencie je stimulácia budovania vhodného **komunikačného systému**.

Je veľkou výhodou, že u nás existuje systém poradenských zariadení, ktoré môžu rodine so sluchovo postihnutým dieťaťom pomôcť od raného vývinového obdobia až po ukončenie prípravy na povolanie. Špeciálni pedagógovia – surdopédi, logopédi a psychológovia v centrách špeciálnopedagogického poradenstva v rámci starostlivosti o deti a dospelých s poruchou sluchu poskytujú poradenský a konzultačný servis aj pedagógom, ktorí sa podieľajú na ich vzdelávaní.

1.2 Komunikačné systémy ľudí so sluchovým postihnutím

Hovorená reč je prirodzenou formou komunikácie počujúcich, ale aj sluchovo postihnutých, najmä **nedoslýchavých s ľahším a stredným stupňom postihnutia**. Pri včasnej korekcii poruchy a logopedickej starostlivosti môže byť na nerozoznanie od reči zdravých rovesníkov.

Reč u ťažšieho sluchového postihnutia býva nápadná nesprávnym rytmom, prízvukom, chybou výslovnosťou najmä sykaviek a je ťažšie zrozumiteľná. Rečový prejav **nepočujúcich** býva často hrdelný, neprirodzený, s narušenou melódiou a rytmom, so sťaženou artikuláciou, s prítomnými dysgramatizmami a agramatizmami a obmedzenou slovnou zásobou. Je ťažšie zrozumiteľný. Postihnutí sa vyjadrujú v kratších vetách, komolia slová, zamieňajú si podobne znejúce slová a používajú ich v nesprávnom význame. Preferujú najmä podstatné mená a slovesá.

• Posunkový jazyk

Je prirodzenou a najobvyklejšou **formou komunikácie nepočujúcich, s vlastnou gramatikou a posunkovou zásobou, je nezávislý od hovorenej reči**. Informácie sa vymieňajú pomocou pohybu rúk a ramien, pohľadom, pohybov hlavy, výrazu tváre pohybov úst.

• Posunkovaný jazyk

Preklad hovoreného jazyka do posunkov sprevádzaný hovorenou rečou, pričom sa dodržiava slovosled hovoreného jazyka.

- **Makaton**

Umelý jazyk, ktorý sa skladá zo **slova, posunku a grafického symbolu**. Používa sa u kombinovaných a ťažkých postihnutí.

- **Prstová abeceda, daktylovanie**

Používa sa pri **vysvetlení neznámych slov, pri názvoch a menách, pri slovách, ktoré nemajú určený posunok**. Ak sa používajú dve ruky, je lepšie zrozumiteľná, viac sa zhoduje s písmenami, je zrozumiteľná aj pre počujúcich, ale je pomalšia. Jednoručná – je rozšírenejšia a rýchlejšia.

- **Odzeranie**

Čítanie z pier a neverbálnych prejavov hovoriaceho. Vyžaduje si **neprerušovaný očný kontakt, zreteľnú artikuláciu hovoriaceho, optimálnu vzdialenosť 0,5 – 2 m medzi komunikujúcimi**. Je náročné na pozornosť človeka so sluchovým postihnutím a výsledok závisí od rozsahu jeho slovnej zásoby (slová, ktoré nepozná, nevie odozrieť a porozumieť), schopnosti predvídať a od celkovej úrovne vývinu jeho reči. Nepočujúci sa okrem sústredenia na formálnu stránku rečového prejavu musí sústrediť aj na jeho obsahovú stránku, logické dopĺňovanie a kombinovanie do zmysluplného celku.

1.3 Audioprotetické pomôcky

Rozvoj reči a komunikácie detí so sluchovým postihnutím nie je možný bez používania technických prostriedkov – **kompenzačných pomôcok**. Najčastejšie používané sú **načúvacie aparáty** – elektrotechnické zosilňovače zvuku. Je potrebné ich individuálne nastaviť podľa poruchy sluchu užívateľa. Počujúci rodičia si volia pre svoje nepočujúce deti **kochleárny implantát** – elektronické zariadenie, ktoré umožňuje elektrickou stimuláciou sluchového nervu v slimáku vytvárať sluchové vnemy, ktoré sú podobné tomu, ako ich vytvára zdravé ucho. Vnútorňá časť kochleárneho implantátu je operačne umiestnená do spánkovej kosti. Ku kompenzačným pomôckam ďalej patria: **mikroport, audioport**, telefóny pre nedoslýchavých, písacie a mobilné telefóny, videotelefony, TV s teletextom, signalizačné budíky a zvončeky a i. Tieto zariadenia skvalitňujú život človeka s poruchou sluchu.

Obr. 3: Typy načúvacích aparátov

(Zdroj: <http://www.widex-slovton.sk/nacuvacie-pristroje/bravo.>)

Obr. 4: Kochleárny implantát

(Zdroj: <http://www.uv.es/bellohc/logopedia/NRTLogo7.wiki?1.>)

2. Možnosti vzdelávania žiakov so sluchovým postihnutím

Na otázku kde, ako a čo učiť deti s ťažkou poruchou sluchu neexistuje jednoduchá odpoveď. Nezhodnú sa na tom ani odborníci. Jedni preferujú špeciálne školy, iní integrované vzdelávanie. V hre je veľa faktorov. Ešte v nedávnej minulosti systém jednotnej školy nepripúšťal viaceré alternatívy a deti s poruchou sluchu sa vzdelávali v základných a stredných školách pre nedoslýchavých alebo nepočujúcich. Ich učebné osno-

vy boli výrazne redukované v porovnaní so školami bežného typu. Dôraz sa kladol na osvojenie hovorenej reči, posunky sa oficiálne nepripúšťali. Napriek náročnej a namáhavej spolupráci učiteľ – žiak úspešnosť absolventov v osvojení reči nebola veľká a takmer všetci končili v úzkom okruhu robotníckych profesií.

Dnes je situácia podstatne priaznivejšia. Zdokonalili sa kompenzačné pomôcky, najmä načúvacie aparáty a kochleárny implantát. V starostlivosti sa kladie dôraz na **ranú starostlivosť** zameranú na rozvoj komunikačných a sociálnych zručností. Jednoznačne sa preukázalo, že deti, ktoré ju absolvujú, dosahujú lepšie výsledky v jazykovej kompetencii a školskej úspešnosti. Umožnilo sa integrované vzdelávanie, podstatne sa rozšíril repertoár možností vzdelávania na stredných a vysokých školách.

Na ranú intervenciu nadväzuje **predškolská príprava** dieťaťa v materskej škole. **Rodič má právo zvoliť si vhodný typ vzdelávania** pre svoje dieťa už v tomto období. Odporúčacie stanovisko vydáva poradenské pracovisko. Ideálne je, ak sa rodičia a odborníci zhodnú a rešpektujú možnosti a potreby dieťaťa. Predškolská výchova u detí so sluchovým postihnutím je veľmi dôležitá, pomáha rozvíjať jazykové kompetencie a sociálne zručnosti dieťaťa a pripravuje ich na školskú dochádzku. V súčasnosti sa mnoho rodičov rozhoduje pre **integrované vzdelávanie** svojho dieťaťa, najmä ak v blízkosti ich bydliska nie je žiadna škola pre žiakov so sluchovým postihnutím. Zároveň predpokladajú, že sa ich dieťa s narušeným vývinom reči naučí lepšie komunikovať, pretože má prirodzené vzory rečového správania u počujúcich detí. Integrované vzdelávanie na predprimárnej úrovni prináša pozitívny efekt pre dieťa s poruchou sluchu vtedy, ak mu je venovaná dostatočná pozornosť a nezanebdá sa sluchová a rečová výchova a výcvik v odzeraní reči. Je to úloha pre rodičov, nielen pre školské zariadenie. Vzdelávanie v **špeciálnej materskej škole** má výhodu v tom, že je odborne i materiálne lepšie pripravené na výchovu nedoslýchavých a nepočujúcich detí. Nevýhodou je odlúčenie dieťaťa od rodiny v útlom veku. Rodič nemá zákonnú povinnosť zaradiť svoje dieťa do predškolského zariadenia, čo niektorí rodičia využívajú. V prípade, že dieťaťu nevedia zabezpečiť inú špeciálnu starostlivosť (logopedickú, špeciálnopedagogickú), poškodzujú ho. Nevyužije sa vývinovo citlivé obdobie na budovanie reči. Ešte aj dnes, i keď v menšej miere, sa stáva, že dieťa pri nástupe do školy nemá vytvorený žiadny komunikačný systém a nedokáže sa dorozumieť so svojím okolím.

Základné školy pre žiakov so sluchovým postihnutím sa dnes už nediferencujú na školy pre nedoslýchavých a nepočujúcich. Sú otvorenejšie potrebám a možnostiam svojich žiakov a vzdelávajú ich tak, aby spĺňali ciele škôl bežného typu. V triedach je znížený počet žiakov (6 – 8), lavice sú usporiadané do polkruhu tak, aby každé dieťa mohlo odzerať z pier učiteľa i spolužiakov. Triedy sú vybavené zosilňovacími zariadeniami zvuku. Žiakov vzdelávajú špeciálni pedagógovia – surdopédi, ktorí sa špecializujú aj na vzdelávanie detí s kombinovanými poruchami – ak dieťa s poruchou sluchu má ešte ďalšie zdravotné znevýhodnenie, napr. zrakové, telesné, mentálne či syndróm ADHD (poruchu pozornosti a aktivity) alebo vývinovú poruchu učenia. Tieto školy majú o jeden rok predĺženú školskú dochádzku. Základné školy majú 10 ročníkov. Dieťa začína školskú dochádzku v prípravnom ročníku a končí ju 9. ročníkom. Stredné odborné školy a gymnázium pre sluchovo postihnutú mládež majú 5-ročnú a odborné učilištia 4-ročnú školskú dochádzku. Ich súčasťou je aj dvojročné nadstavbové štúdium. Mnohé špeciálne školy sú zriadené aj ako internátne.

2.1 Podmienky integrovaného vzdelávania

Školský systém na Slovensku umožňuje vzdelávanie žiakov so sluchovým postihnutím na predprimárnej, primárnej a sekundárnej úrovni v systéme špeciálneho školstva, t. j. v **školách pre sluchovo postihnutých**, ďalej v **špeciálnych triedach**, ktoré sú súčasťou bežných škôl, alebo **formou integrovaného vzdelávania v školách bežného typu**.

Odporúčanie na vhodnú formu vzdelávania poskytuje rodičom i školskému zariadeniu na základe psychologickkej a špeciálnopedagogickej diagnostiky dieťaťa príslušné zariadenie výchovného poradenstva a prevencie, ktoré je zaradené do siete školských zariadení.

Zákonný zástupca dieťaťa má právo si zvoliť, či jeho dieťa bude vzdelávané v štandardnej triede bežnej základnej školy alebo v špeciálnej škole. **Pri výkone rodičovských práv sú rodičia viazaní zákonom o rodine** (§ 28 ods. 1 a ods. 2 písm. a) zákona č. 36/2005 Z. z.) – **chrániť záujmy dieťaťa tak, aby mu zabezpečili všestranný rozvoj**. Nerešpektovaním odborných odporúčaní pri voľbe formy vzdelávania dieťaťa sa môžu dostať do rozporu s uvedeným ustanovením zákona o rodine.

Riaditeľ základnej školy nemôže odmietnuť prijať a vzdelávať dieťa s diagnostikovaným zdravotným znevýhodnením (sluchovým postihnutím), ktoré do tejto školy patrí podľa bydliska, nakoľko školská dochádzka je povinná pre všetky deti príslušného veku bez rozdielu. Zároveň je povinný zabezpečiť vhodné podmienky na vzdelávanie takéhoto žiaka. Môže zamestnať školského špeciálneho pedagóga, psychológa, asistenta učiteľa a vypracuje v spolupráci s poradenským zariadením alebo so školským špeciálnym pedagógom pre žiaka so zdravotným znevýhodnením **individuálny vzdelávací program** (ďalej aj IVP).

Žiak má právo:

- na **individuálny prístup** rešpektujúci jeho schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav,
- na **poskytovanie poradenstva a služieb** spojených s výchovou a vzdelávaním,
- na **organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny**,
- na **výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód**, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú,
- **používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky**,
- žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zabezpečuje **právo na výchovu a vzdelávanie prostredníctvom náhradných spôsobov dorozumievania** (§ 144 ods. 3 školského zákona),
- nepočujúcim žiakom sa zaručuje aj **právo na výchovu a vzdelávanie v posunkovej reči nepočujúcich ako ich prirodzeného komunikačného prostriedku** (§ 12 ods. 4 školského zákona),
- **uplatňovaním práv začleneného žiaka nemôžu byť obmedzené práva ostatných žiakov, ktorí sú účastníkmi výchovy a vzdelávania.**

Ak je žiakovi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nutné prispôbiť obsah a formy vzdelávania v jednom alebo vo viacerých vyučovacích predmetoch, vypracuje vyučujúci daného predmetu v spolupráci so špeciálnym pedagógom ako súčasť individuálneho vzdelávacieho programu **úpravu učebných osnov konkrétneho predmetu. Ide o úpravu obsahu vzdelávania žiaka, nie o redukciu obsahu učiva.** Vychádza sa pri tom z učebných osnov konkrétneho predmetu s prihliadnutím na špecifiká vyplývajúce zo zdravotného znevýhodnenia žiaka. Úprava učebných osnov zahŕňa postupnosť krokov pri preberaní učiva príslušného predmetu, je súčasťou individuálneho vzdelávacieho programu a vypracováva sa len pre tie vyučovacie predmety, v ktorých žiak nemôže postupovať podľa učebných osnov daného ročníka.

2.2 Aké kompetencie má škola?

Triedny učiteľ usmerňuje utváranie podmienok vzdelávania integrovaného žiaka v spolupráci s lekárom a príslušným školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie. Riaditeľ základnej školy môže na základe návrhu triedneho učiteľa a žiadosti zákonného zástupcu žiaka alebo s jeho informovaným súhlasom a na základe odporúčania príslušného zariadenia výchovného poradenstva **preradiť** žiaka zo školského vzdelávacieho programu, ktorý plní príslušná škola, do **školského vzdelávacieho programu zodpovedajúceho jeho špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám** – to znamená, že aj integrované vzdelávanie žiaka sa môže vzdelávať podľa osnov špeciálnej školy.

- **Pri určení metód a foriem hodnotenia učebných výsledkov** žiaka so sluchovým postihnutím sa učiteľ riadi **odporúčaniami poradenského zariadenia.**
- **Rešpektuje psychický a fyzický zdravotný stav žiaka, druh a stupeň zdravotného znevýhodnenia,** ak má vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom predmete.
- **Posudzuje učebné výsledky žiaka objektívne a primerane náročne,** pričom prihliada aj na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, individuálne schopnosti, záujmy a na predpoklady jeho ďalšieho vzdelávania po ukončení povinnej školskej dochádzky. Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka kladie dôraz na jeho individuálne schopnosti, ktoré sú základom jeho pracovnej a sociálnej integrácie.

- U žiaka, ktorý má výrazné rozdiely vo výkonoch v ústnej a písomnej skúške, sa **pri skúšaní uprednostňuje forma, ktorá je pre neho výhodnejšia.**
- Žiakovi zabezpečí učiteľ **pri ústnej odpovedi také podmienky, aby neutrpel psychickú ujmu.** Učiteľ v konkrétnych prípadoch **zváži, či uprednostní písomnú, praktickú alebo ústnu formu odpovede.**
- Pri skúšaní žiaka so sluchovým postihnutím učiteľ dbá na to, aby **správne a jednoznačne porozumel zadaným otázkam a úlohám.**
- Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka s narušenými komunikačnými schopnosťami alebo so sluchovým postihnutím sa **hodnotia predovšetkým vecné poznatky a praktické zručnosti, nie úroveň jazykového prejavu.** Formálna stránka odpovede sa nehodnotí.
- **Úroveň čítania sa hodnotí individuálne,** s ohľadom na druh a stupeň zdravotného znevýhodnenia žiaka.
- Ak žiak so sluchovým postihnutím píše **diktát, nehodnotí sa známkou, ale slovné, pri hodnotení učiteľ spolupracuje so žiakom.**
- **Žiak so zdravotným znevýhodnením, ktorý sa rýchlo unaví, musí mať možnosť pri písomnej skúške pracovať individuálnym tempom, prípadne krátko relaxovať.**

Rediagnostické vyšetrenie žiaka so zdravotným znevýhodnením sa **vykonáva podľa individuálnej potreby konkrétneho žiaka;** jeho frekvenciu s cieľom úprav odporúčaní pre výchovu, vzdelávanie a usmernenie vo vzťahu k jeho psychickému a fyzickému vývinu navrhuje poradenské zariadenie. O rediagnostické vyšetrenie **môže požiadať aj škola alebo zákonný zástupca a školský inšpektor.**

Ak sa počas školskej dochádzky zistí zmena charakteru zdravotného postihnutia žiaka alebo to, že jeho zaradenie nezodpovedá jeho špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám, riaditeľ školy je povinný navrhnúť vzdelávanie žiaka v takej škole, ktorej zameranie zodpovedá vzdelávacím potrebám žiaka. Preradenie zo špeciálnej do bežnej školy a naopak sa nevylučuje.

2.3 Testovanie 9

Celoslovenské testovanie deviatakov T9 zisťuje o. i. **vzdelanostné výsledky žiakov pri ukončení druhého stupňa vzdelávania** a ich **pripravenosť na ďalšie štúdium**.

Žiaci špeciálnych škôl sa na ňom zúčastňujú, ak si volia študijný odbor (maturitné štúdium).

Tí, ktorí boli vzdelávaní formou individuálneho začlenenia a podľa individuálneho vzdelávacieho programu, sa zapájajú povinne do T9.

Integrované vzdelávaní žiaci, ktorí boli vzdelávaní podľa IVP a mali v priebehu školskej dochádzky úpravu učebných osnov z testovacieho predmetu (slovenský jazyk a literatúra a matematika), sa zapájajú dobrovoľne.

Žiaci so zdravotným znevýhodnením majú **podmienky testovania upravené**. Sú zaraďovaní do **dvoch skupín podľa miery obmedzenia pri práci s textom** a nie podľa stupňa postihnutia z medicínskeho hľadiska.

- V *1. skupine* sa **riešia identické testy ako u intaktných žiakov, navýšený je čas riešenia a možnosť používať kompenzačné pomôcky** (napr. PC, kalkulačka, výkladový a synonymický slovník).
- Žiaci zaradení do *2. skupiny* môžu využívať **pomoc osobného asistenta, špeciálneho pedagóga alebo tlmočníka**.

Výsledky T9 sa zohľadňujú pri **prijímacom konaní na strednú školu**. Od 1. 1. 2013 sú prijímacie skúšky na študijné odbory stredných škôl povinné. Zároveň platí pravidlo, že na **4-ročné gymnáziá** a **5-ročné bilingválne stredné školy** musia spĺňať uchádzači podmienku **priemeru známok** z povinných vyučovacích predmetov **2,00** na konci 8. a na polroku 9. ročníka. Na **stredné odborné školy** je stanovený priemer známok **2,75**. **Nižšie stredné odborné školy o podmienkach prijatia rozhodujú sami**.

3. Možnosti stredoškolského štúdia

V súčasnosti si môžu žiaci so zdravotným znevýhodnením vyberať z takmer rovnakej ponuky škôl ako ich zdraví rovesníci. Školy pri klesajúcej populačnej krivke bojujú o žiakov a snažia sa vytvárať vhodné podmienky na štúdium aj pre žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. V praxi sa však stretávame s tým, že pri prijímaní žiakov so sluchovým postihnutím si na mnohých školách neuvedomujú ich špecifické potreby a ťažkosti sa objavia až pri začiatku školskej dochádzky. Preto v nasledujúcom prehľade možností stredoškolského štúdia uvádzame najprv stredné školy pre žiakov so sluchovým postihnutím, na ktorých sa v súčasnosti vzdelávajú aj počujúci žiaci, a taktiež školy, na ktorých majú viacročnú skúsenosť so vzdelávaním žiakov so sluchovým postihnutím.

Stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím

Koceľova 26, Bratislava

Podrobné informácie o študijných a učebných odboroch nájdete na www.sosspmba.edu.sk.

<p>Gymnázium 5-ročné</p>	<ul style="list-style-type: none"> • všeobecné vzdelávanie – rozvoj komunikačných zručností, orientácia v praktickom živote, príprava na vysokú školu
<p>Študijné odbory 5-ročné</p>	<ul style="list-style-type: none"> • strojárstvo – zameriava sa na grafické systémy a prípravu absolventov na technicko-hospodárske funkcie v strojárstve; ďalšie študijné odbory sú: • mechanik-elektrotechnik • mechanik PC sietí • kozmetik • kozmetik – vizážista • propagačný grafik

<p>Učebné odbory 4-, 3-, 2-ročné</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kaderník (4-ročné) • čalúnnik (4-ročné) • záhradník (4-ročné) • polygraf – knihár (4-ročné) • technicko-administratívny pracovník (4-ročné) • spracúvanie dreva – čalúnenie nábytku (3-ročné) • poľnohospodárska výroba – záhradníctvo: kvetinár, zeleninár, sadovník (3-ročné) • polygrafická výroba – knihárne a kartonáže (3-ročné) • strojárská výroba (2-ročné) • poľnohospodárska výroba (2-ročné)
<p>Nadstavbové štúdium 2-ročné</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podnikanie v remeslách a službách • vlasová kozmetika

Stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím

Kutnohorská 675, Kremnica

Podrobné informácie o študijných a učebných odboroch nájdete na <http://skolaprespm.sk>.

Všetko o štúdiu na gymnáziu nájdete na

www.gymmpmkr.edu.sk.

<p>SOŠ 5-ročná</p>	<ul style="list-style-type: none"> • študijný odbor: operátor drevárskej a nábytkárskej výroby • nadstavbové štúdium – nábytkárska výroba – stolárstvo (2-ročné)
<p>SPŠ odevná 5-ročná</p>	<ul style="list-style-type: none"> • technické a informačné služby – odevníctvo, modelárstvo a návrhárstvo odevov • nadstavbové štúdium – odevníctvo (2-ročné)

Učebné odbory	<ul style="list-style-type: none"> • stolár • kuchár – príprava jedál • maliar • krajčír – dámske odevy • spracovanie dreva – stolárska výroba • stavebná výroba – murárske práce
----------------------	---

Spojená škola P. Sabadoša – internátna

Duklianska 2, Prešov

Podrobné informácie o študijných a učebných odboroch nájdete na
www.spojenaskola.sk.

SOŠ a OU pre žiakov so sluchovým postihnutím

<p>Odevníctvo Študijný odbor: Nadstavbové štúdium: Učebné odbory:</p>	<p>operátor odevnej výroby (5-ročné) odevníctvo (3-ročné) krajčír/ka – pre dámske odevy (3-ročné), pre pánske odevy (3-ročné)</p>
<p>Strojárstvo Študijný odbor: Nadstavbové štúdium: Učebný odbor:</p>	<p>mechanik strojov a zariadení (5-ročné) výroba, montáž, opravy prístrojov, strojov a zariadení (3-ročné) strojný mechanik (4-ročné)</p>

<p>Elektronika Študijný odbor:</p> <p>Nadstavbové štúdium:</p> <p>Učebný odbor:</p>	<p>mechanik-elektronik – organizačná a výpočtová technika (5-ročné) elektrotechnika – elektrotechnické zariadenia (3-ročné) mechanik elektrotechnických zariadení (4-ročné)</p>
<p>Polygrafia, spracovanie papiera, filmu a fotografie Študijný odbor:</p>	<p>grafik digitálnych médií (5-ročné)</p>
<p>Služby a domáce práce</p>	<p>odborné učilište (3-ročné) je vhodné pre žiakov, ktorí ukončili ZŠ v nižších ročníkoch – získajú zručnosti zo šitia, varenia, záhradníctva, údržby a drobných opráv v domácnosti</p>

Prehľad stredných škôl, ktoré majú skúsenosti so vzdelávaním žiakov so sluchovým postihnutím

<p>Spojená škola Mokrohájska 3, Bratislava www.mokrohajska3.sk</p>	<p>Gymnázium (4-ročné) Obchodná akadémia (4-ročné) Obchodná akadémia (2-ročné) denné pomaturitné kvalifikačné štúdium (2-ročné)</p>
<p>Stredná odborná škola pre žiakov s telesným postihnutím Mokrohájska 1, Bratislava</p>	<p>Učebné odbory (3-ročné):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● technicko-administratívny pracovník ● mechanik opravár – stroje a zariadenia ● elektromechanik – silnoprúdová technika ● zlatník a klenotník ● knihár ● kozmetik ● mechanik počítačových sietí <p>Nadstavbové odbory (2-ročné):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● technicko-ekonomický pracovník ● umeleckopriemyselné práce ● elektrotechnika ● strojárstvo <p>Pomaturitné štúdium (2-ročné):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● verejná správa
<p>Stredná odborná škola polygrafická Račianska 190, Bratislava http://polygraficka.sk</p>	<p>Študijné odbory (4-ročné):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● polygrafia a marketing médií ● dizajnér médií ● grafik médií ● marketing médií ● operátor digitálnej tlače ● operátor ofsetovej tlače ● knihár <p>Pomaturitné nadstavbové štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● grafik digitálnych médií ● operátor tlače

<p>Stredná zdravotnícka škola Záhradnícka 44, Bratislava www.szsba.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asistent výživy • farmaceutický laborant • masér • očný optik • ortopedický technik • zdravotnícky laborant • zubný asistent
<p>Škola úžitkového výtvarníctva Josefa Vydra Dúbravská cesta 11, Bratislava www.suvba.eu</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • propagačné výtvarníctvo • úžitková fotografia • propagačná grafika • reštaurátorstvo-konzervátorstvo • keramický dizajn • dizajn a tvarovanie dreva • ručné výtvarné spracovanie textílií • kameňosochárstvo • dizajn – priemyselný dizajn
<p>Spojená škola Tokajická 24, Bratislava www.dizajngym.sk</p>	<p>SOŠ umeleckopriemyselná</p> <p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • styling a marketing • reklamná tvorba • odevný dizajn • odevníctvo <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krajčír – pre dámske odevy, krajčír – pre pánske odevy <p>Nadstavbové štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podnikanie v remeslách a službách • modelárstvo a návrhárstvo odevov <p>SOŠ drevárska</p> <p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tvorba nábytku a interiéru • konzervátorstvo a reštaurátorstvo drevorezií • drevárstvo a nábytkárstvo

	<p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● stolár ● umelecký stolár ● čalúnnik ● umelecký čalúnnik
<p>Súkromná stredná umelecká škola animovanej tvorby Vlastenecké nám. 1, Bratislava www.uat.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● animovaná tvorba ● grafický dizajn ● fotografický dizajn ● odevný dizajn <p>Pomaturitné kvalifikačné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● animovaná tvorba ● grafický dizajn ● fotografický dizajn ● odevný dizajn
<p>Stredná odborná škola Cintorínska 4, Nitra www.zssnr.edu.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● obchod a podnikanie ● prevádzka a ekonomika dopravy <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● fotograf ● kaderník ● predavač ● kozmetička – vizážistka ● autoopravár – mechanik ● autoopravár – elektrikár ● autoopravár – klampiar <p>Nadstavbové štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● vlasová kozmetika ● dopravná prevádzka – cestná a mestská doprava
<p>Pedagogická sociálna akadémia Komenského 12, Lučenec www.pasalc.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo ● sociálno-výchovný pracovník ● animátor voľného času

<p>Spojená škola Kremnička 10, Banská Bystrica http://stavebnabb.edupage.eu</p>	<p>SPŠ stavebná Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozemné stavitelstvo • technické zariadenia budov • dopravné stavitelstvo • stavba a interiér <p>SOŠ stavebná Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kooperátor stavebnej výroby • technik energetických zariadení budov • grafik tlačových médií • operátor tlače • kooperátor drevárskej a nábytkárskej výroby <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • murár • maliar • tesár • kachliar • stolár • klampiar
<p>Spojená škola Hatalova 471, Nižná nad Oravou http://ssnizna.sk</p>	<p>SUŠ Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • propagačná grafika • grafický dizajn – umeleckopriemyselný dizajn <p>SOŠ Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • elektomechanik • manažér v autoelektronike • autoelektronika • osobný počítač a počítačové siete

<p>SOŠ Ostrovského 1, Košice www.ostrovskeho.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● technické lýceum – realitné maklérstvo ● informačné a sieťové technológie ● športový manažment ● učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo ● mechanik počítačových sietí ● grafik digitálnych technológií ● mechanik stavebnoinštalačných zariadení <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● stolár ● inštalatér
<p>SOŠ Gemerská 1, Košice www.zssgemke.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● obchod a podnikanie ● kozmetička a vizážistka ● kozmetik a odevný dizajnér <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● kaderník <p>Nadstavbové štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● vlasová kozmetika
<p>SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku Kukučínova 23, Košice www.sospsvke.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● obchod a podnikanie – catering ● záhradníctvo – sadovníctvo a krajinárska tvorba ● záhradníctvo – viazačstvo a aranžérstvo ● agropodnikanie – poľnohospodársky manažment <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● agromechanizátor ● poľnohospodárska výroba ● potravinárska výroba ● predavač, predavačka

	<p>Nadstavbové štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● poľnohospodárstvo ● záhradníctvo ● potravinárska výroba ● spoločné stravovanie <p>Pomaturitné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● záhradníctvo – záhradnícka a krajinárska tvorba ● záhradníctvo – viazačstvo a aranžovanie ● krajinárske úpravy a tvorba krajiny ● vidiecka turistika
<p>Hotelová akadémia Južná trieda 10, Košice http://hotelovake.edupage.org</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● hotelová akadémia ● čašník – servírka ● kuchár ● pracovník marketingu <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● cukrár – kuchár ● cukrár – pekár ● cukrár ● pekár ● čašník <p>Nadstavbové štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● potravinárska výroba ● spoločné stravovanie

<p>Stredná zdravotnícka škola Moyzesova 17, Košice www.szske.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● asistent výživy ● farmaceutický laborant ● očný optik ● zdravotnícky laborant ● zubný asistent <p>Učebné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● kaderník <p>Pomaturitné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● očný optik ● zubný technik <p>Vyššie odborné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● diplomovaný rádiologický asistent ● diplomovaný optometrista
<p>Stredná zdravotnícka škola Kukučínova 40, Košice www.kukucinka.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● zdravotnícky asistent ● masér <p>Pomaturitné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● zdravotnícky záchranár <p>Vyššie odborné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● diplomovaný fyzioterapeut ● diplomovaná všeobecná sestra <p>Externé večerné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● zdravotnícky asistent ● sanitár

<p>Škola úžitkového výtvarníctva Jakobyho 15, Košice www.suvke.sk</p>	<p>Študijné odbory:</p> <ul style="list-style-type: none"> • propagačné výtvarníctvo • fotografia • dizajn • propagačná grafika • dizajn exteriéru • animovaná tvorba • reštaurátorstvo • scénografia • keramika <p>Pomaturitné štúdium:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dizajn
--	--

K jednodborovým stredným školám so skúsenosťami pri vzdelávaní žiakov so sluchovým postihnutím patria aj nasledovné stredné školy:

- **Gymnázium sv. Cyrila a Metoda**, Farská 4, Nitra, www.zssnr.edu.sk.
- **Súkromné gymnázium**, Katkin park 2, Košice, www.sgcr.sk.
- **Gymnázium**, Poštová 10, Košice, www.gympos.sk.
- **Gymnázium**, Šrobárova 1, Košice, www.srobarka.sk.
- **Katolícka stredná pedagogická škola**, Južná trieda 48 Košice, <http://kspgs.edupage.sk>.
- **Spojená škola**, Opatovská cesta 97, Košice (technicko-administratívny pracovník; remenár – sedlár), www.stpke.sk.
- **Stredná priemyselná škola elektrotechnická**, K. Adlera 5, Bratislava, www.adlerka.sk.

3.1 Podmienky vykonania maturitnej skúšky

Podľa vyhlášky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na SŠ v § 5 ods. 3 žiak so sluchovým postihnutím môže vykonať maturitnú skúšku (ďalej „MS“) **len z ústnej formy internej časti MS z cudzieho jazyka**. Tí žiaci, ktorí majú záujem o vysokoškolské štúdium, by sa mali rozhodnúť na základe podmienok prijatia na zvolenú VŠ, či absolvujú aj externú časť a písomnú formu internej časti MS.

Podľa § 17 si žiaci so SP môžu do 30. 9. 2019 namiesto predmetu cudzí jazyk zvoliť ako maturitný predmet **matematiku, náuku o spoločnosti alebo občiansku náuku**.

Žiaci sa pri MS skúške zaraďujú do **troch skupín podľa funkčného obmedzenia pri práci s testom**, nie podľa stupňa postihnutia z lekárskeho hľadiska. Žiaci so sluchovým postihnutím majú upravené testy. **Test z cudzieho jazyka pre sluchovo postihnutých neobsahuje úlohy na počúvanie s porozumením zvukovej nahrávky**.

1. **skupina** – *ľahký stupeň funkčného obmedzenia* – predĺženie času maximálne o 50 %.
2. **skupina** – *stredný stupeň funkčného obmedzenia* – úprava testu a predĺženie času o maximálne o 75 %.
3. **skupina** – *ťažký stupeň funkčného obmedzenia* – úprava testu ako v 2. skupine, predĺženie času o 100 %, tlmočník posunkovej reči.

Bližšie info: www.nucem.sk; maturitasvvp@nucem.sk.

3.2 Možnosti podpory pri štúdiu na VŠ

Na každej fakulte vysokej školy je z radov pedagógov určený **koordinátor alebo sprievodca štúdiom** na prácu so študentmi so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Na základe zákona č. 57/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa § 100 zákona 131/2002 Z. z. o vysokých školách, sa podieľa na zabezpečení vhodných podmienok štúdia pre denných a externých študentov so špecifickými potrebami vzhľadom na ich špeciálne študijné potreby, bez znižovania požiadaviek na študijný výkon.

Uchádzač o štúdium by mal poskytnúť dostatok informácií o svojom zdravotnom stave študijnému oddeleniu príslušnej fakulty už pri podaní prihlášky na štúdium.

Špeciálne edukačné potreby je možné ošetriť prostredníctvom:

- a) individuálneho študijného plánu,
- b) používania individuálne volených edukačných metód a foriem,
- c) individuálneho tempa práce,
- d) individuálneho prístupu učiteľa k študentom,
- e) využitia špecifických prostriedkov, pomôcok a vybavenia.

V Bratislave je svojou činnosťou v tomto smere dobré známe **Centrum podpory študentov so špecifickými potrebami – Fakulta matematiky, fyziky a informatiky UK, Bratislava, www.cezap.sk**.

Veľmi dobré podmienky na štúdium nepočujúcich sú vytvorené aj na **Masarykovej univerzite v Brne**. Kontakt na MU v Brne – <https://www.youtube.com/watch?v=0ueYx3lhLsQ>.

Kontakty na organizácie a združenia podporujúce ľudí so sluchovým postihnutím:

www.infosluch.sk; www.audiosvet.com; www.deafbrothers.eu;
www.deafstudio.net; www.elfeta.sk; www.kcns.sk; www.tabor.wbl.sk;
www.nepocujucipodnikatelia.sk; www.deaflympic.sk;
www.nepocujuci.sk; www.myslim.sk; www.nadaciapontis.sk;
www.usmejsanamna.sk; www.scki.sk

Kontakty na poskytovateľov kompenzačných pomôcok a služieb pre sluchovo postihnutých:

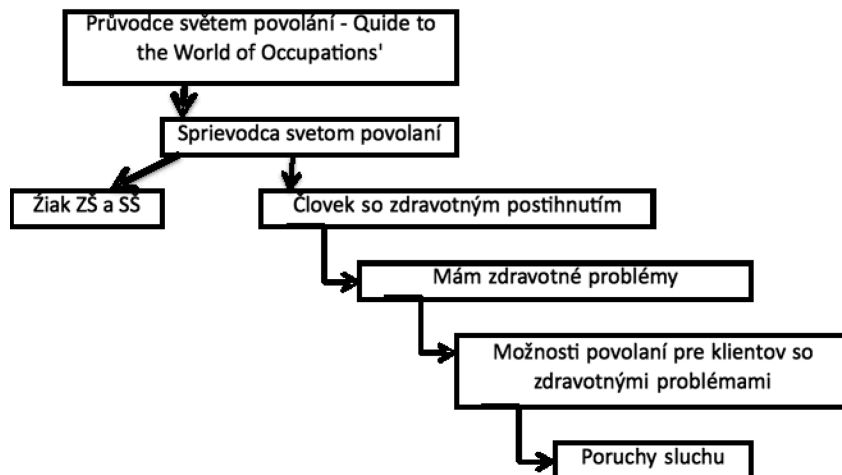
www.akustik.sk; www.audiofon.sk; www.audioprotetika.sk;
www.oticon.sk; www.slovton.sk; www.protetika.sk; www.scki.sk;
www.cis-slovakia.sk; www.hansaton.sk; www.vantech.sk

3.3 Záverečné odporúčania

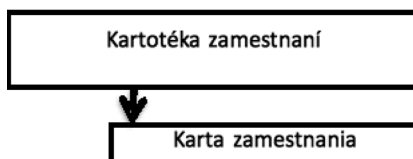
Žiaci, ak máte výrazné nadanie na niečo, nepremárnite ho, rozvíjajte sa a choďte vytrvalo za svojim cieľom – objavte niečo nové, vytvorte niečo krásne a v budúcnosti zlepšujte náš život v rôznych oblastiach. Ak vás baví niektoré činnosti tak, že im venujete veľa času a energie, snažte sa vybrať si také povolanie, kde nájdete uplatnenie pre svoje záujmy a práca bude pre vás nielen cestou k zárobku, ale aj zdrojom radosti. Ak vás teší pomáhať ľuďom, starať sa o iných a venovať sa deťom, je veľa krásnych povolaní, v ktorých sa nájdete. Nie je možné, aby sme vám presne vybrali strednú školu, povolanie alebo zamestnanie. Pri rozhodovaní vždy pôjde o **zvažovanie rôznych vonkajších a vnútorných predpokladov a hľadanie dobrej perspektívy**, ktorú s vami preberú vaši rodičia, učitelia a rôzni odborníci. Tak oni, ako aj vy potrebujete informácie o svete práce, lebo voľba strednej školy už nasmeruje vašu kariérovú cestu k istej oblasti pracovnej činnosti. Meniť smer je možné, nie však bez strát. Nebuďte pasívnymi účastníkmi rozhodovania o svojej budúcnosti a zaujímajte sa o to, kde všade ľudia pracujú.

Okrem informácií, ktoré získate v škole, doma, od kamarátov, na rôznych mimoškolských aktivitách, v poradenských centrách, z tlače aj

z vlastných pracovných skúseností – máte možnosť orientovať sa v povolaniach/zamestnaniach aj na internete. Hľadajte v časti „**kto som?**“ – žiak základnej školy alebo študent na: www.occupationsguide.cz.

V **internetovom sprievodcovi trhom práce (ISTP)** zatiaľ nie je k dispozícii časť **pracovný kompas** – potrebuješ poradiť s výberom školy alebo odboru? – preto vám ponúkame možnosť hľadania ľubovoľného povolania/zamestnania v **kartotéke zamestnaní**. Sú tu informácie o povolaniach/zamestnaniach z rôznych oblastí. No, samozrejme, nenájdete tu všetky. Pozrite si **kartu zamestnaní** a v **karte zamestnania** tie, ktoré sú uvedené v nasledujúcej tabuľke ako príklady niektorých bežných zamestnaní, v ktorých by ste sa mohli uplatniť. Hľadajte aj iné, pre vás príťažlivé a dostupné. V karte zamestnania nájdete údaje o požadovanom stupni vzdelania, kvalifikácii, osobných predpokladoch, **zdravotných obmedzeniach** aj platoch v regiónoch. Hľadajte na: www.istp.sk.

4. Príbehy a vzory*

*Niektoré životné príbehy sú pre lepšiu čitateľnosť čiastočne upravené.

Martina

Martina má 30 rokov a 100 % stratu sluchu. Je majiteľkou kadevníctva, ktoré si otvorila s podporou nadácie Pontis. S podnikateľským projektom jej pomáhala celá jej počujúca rodina (mama strážila deti, kým Martina navštevovala kurz, brat jej pomáhal s administratívou, kamarátka skontrolovala projekt). S nepočujúcim 38-ročným manželom majú dvoch počujúcich synov (chodia už do školy, starší vie výborne posunkovať). Žijú na Orave, majú postavený dom, ktorý dokončujú. Manžel ako bábätko stratil sluch po zápale mozgových blán. Chodil do špeciálnej ZŠ v Lučenci, skončil 4-ročné učilište v Kremnici ako stolár a je zamestnaný v stolárskej firme. Zoznámili sa až po skončení školy na Medzinárodnom dni nepočujúcich.

Čo hovorí o svojom živote a kariére?

Keď som mala dva roky, tak mi zistili, že som nepočujúca. S mamkou sme často chodili na ušné k doktorovi, aj som bola v nemocnici v Banskej Bystrici. Veľa som sa naučila na logopédii a, samozrejme, aj mamka sa o mňa veľmi dobre starala. KLOBÚK DOLE!

Najmladší brat bol môj spolužiak, keď sme spolu chodili do školy od prvej triedy po štvrtú triedu, kde boli všetky ostatné deti počujúce. Od piatej do deviatej triedy som chodila do základnej školy (pre nepočujúcich) v Bratislave a domov som sa dostala len raz za dva-tri týždne na sobotu a nedeľu.

Cez víkendy som bývala u tety, ale bolo to veľmi ťažké. Najviac mi bolo smutno za mamkou. Veľmi mi chýbala. Ale na ZŠ v Bratislave som bola veľmi spokojná, veľa som sa naučila aj keď som sa veľa neučila. Mala som veľa programov v škole aj spolužiaci boli veľmi dobrí. Naučila som sa veľa nových slov a ak som niečomu nerozumela, vysvetlili mi, čo to slovo znamená. Vždy sme mali plne nabitý program na voľný čas – basketbal, športový krúžok, tanec, pingpong, pantomíma a iné hry.

Na strednú školu som chodila v Kremnici, na odevnú priemyslovku – modelárstvo a návrhárstvo. Učiteľky boli prísne, ale bola som spokojná. Mala som problémy s odzeraním, lebo počujúci hovoria veľmi rýchlo. Aj teraz musím niekedy požiadať ľudí, aby hovorili pomalšie alebo niečo zopakovali ešte raz. Nevie, aký majú pocit, ale začnú hovoriť pomalšie. Učenie na priemyslovke ma veľmi nebavilo, ale zmaturovala som.

Po skončení školy som sa vydala a narodil sa mi synček, potom druhý – tak som bola na materskej dovolenke 5,5 roka. Po materskej dovolenke som sa prihlásila na kurz kaderníctva do Žiliny. Bolo to dosť ťažké obdobie. Veľa vybavovania, papierovania, skúšky. S kurzom som bola troška nespokojná, lebo som sa musela všetko naučiť sama, strihanie aj farbenie. Nebola som hneď stopercentný profesionál, nevedela som dobre strihať. Moji prví zákazníci sa už druhýkrát neobjavili. Snažila som sa zlepšiť. Teraz už strihať viem a v práci som spokojná. Pracujem vo svojom kaderníctve už 4 roky.

Autentický prepis jej príbehu

Keď som začala podnikať, bolo to ťažké, lebo 100 percent som nevedela profesionálne strihať, samozrejme bola chýba, ktorý zákazník už druhýkrát neprišli, ale veľa som sa naučila strihať, a už bolo lepšie postupne, a už lepšie stále, teraz už viem strihať, tak zatiaľ som spokojná v robote. Robím 4 roky.

Život samozrejme mala som ťažké, aj stále do života, ale da sa zvladnúť a trpezlivosť, veľmi vďaka moju mamke, že ma veľmi dobre venovala a bola veľmi trpezlivá, keď môžem rozprávať s počujúcimi, keď zatiaľ ma rozumejú.

Takže mam

Samozrejme aj dakedy počujuci rozpravajú odzveranie ťažké, musím dávať pozor, a stále musím povedať pomalšie ešte raz rozprávaj. Nevie aké mám pocit že aký sú počujuci, keď hovorim znova pomaly rozpravaju.

(Pozn.: Nevie, čo si asi myslia počujúci, keď im ona nerozumie na prvý a možno ani druhý raz...)

Veľa som sa naučila slovami.

Keď som bola piatačka som nevedela čo znamená opitý, potom ma naučili.

Vždy sme mali plné nabitý, basketbal športový, tanec, pinpong, pantomíma...

(Pozn.: Martinka si pochvaľuje využitie voľného času v škole pre sluchovo postihnutých.)

Keď som mala dva roky, tak ma zistili, že som nepočujúca. S mamkou sme furt chodili u doktora na ušne, aj sme boli v nemocnici v Banskej Bystrici. Veľa som sa naučila na logopédiu, a samozrejme aj mamka ma veľmi dobre sa starala. KLOBÚ DOLE

Najmladší brat bol môj spolužiak, keď sme spolu chodili do školy do počujúcej od prvej triedy do štvrtej triedy.

Od piatej triedy som chodila do Bratislavy do deviatej triedy, som chodievala domov dva týždne-tri týždne. (Pozn. po dvoch až troch týždňoch na víkend.)

Cez víkend som bývala u tety, samozrejme bolo pre mňa najviac ťažko víkend, bez mamky, chýbala som mamku. Na ZŠ v Bratislave som bola veľmi spokojná, veľa som sa naučila, ale veľa som sa naučila. Aj som mala veľa programov v škole, aj som mala dobre spolužiaci.*

Na strednú školu som chodila v Kremnici na modelárstvo a navrhárstvo, odevná priemyslovka, učiteľky boli prísne. Bola som spokojná. Ale ma nebavilo veľa učiť ☺ aj som zmaturovala.

Po skončení škola, som sa vydala, a narodilo sa synček, tak som mala materské dovolenke 5,5 rok aj som mala druhého syna.

Po materské dovolenke som prihlasila na kurz do Žiliny na Kaderníctvo, som mala obdobie ťažke, veľa vybavovania, skúšky, s papierami.

Na kurz som bola troška nespokojná, lebo som musela sama sa naučiť všetko strihanie, farbenie.

(Pozn.: Som jej zákazníčka a som veľmi spokojná, je odvážna v strihaní, ale postupuje opatrne, stále sa pýta, ukazuje v zrkadle, skúša, odobruje, komunikuje. Mgr. B. Vrábellová)

Magdaléna

Má stredne ťažkú poruchu sluchu. Pochádza z rodiny, v ktorej sa sporadicky u niektorých členov vyskytuje sluchové postihnutie. U nej sa rozvinulo v dospelosti. Získala stredoškolské vzdelanie na strednej ekonomickej škole v Žiline. Je matkou troch detí, z ktorých 9-ročný syn má ťažkú poruchu sluchu. Pracovala ako ekonómka – účtovníčka. Má 43 rokov.

Narodila som sa ako zdravé dieťa, počula som dobre, problémy so sluchom sa začali u mňa prejavovať v 3. – 4. ročníku na strednej škole. Príčinou mojej poruchy sluchu je otoskleróza – zhrubnutie sluchových orgánov nákovka, kladivko, strmienok do jedného celku. Vo svojich 20 rokoch som bola kvôli tejto diagnóze operovaná, sluch sa po operácii zlepšil, aby som ale počula, musela som začať používať načúvací aparát. Bez neho počujem veľmi slabo a aby som mohla komunikovať, potrebujem túto zdravotnú pomôcku denne. Slovnú zásobu, vyjadrovanie a komunikáciu mám od detstva dobre vyvinutú, nakoľko som rástla ako zdravé dieťa.

Tým, že som bola do svojich 16 rokov zdravá, nemala som v ZŠ výraznejšie ťažkosti. Na strednej škole som už kvôli začínajúcej poruche sluchu zvládala učivo ťažšie. Pedagógovia so mnou výraznejšie komunikovali, pomáhali mi hlasnou komunikáciou aj pri maturitnej skúške.

Bývala som na internáte so spolužiačkami z Oravy. Toto obdobie som prežila bez problémov, moje SP bolo vtedy na začínajúcej úrovni.

Strednú školu som skončila s vyznamenaním, ročníkové vysvedčenia som mala všetky hodnotené ako „prospela veľmi dobre“. Na štúdium na VŠ som sa neprihlásila. Šťasti bolo dôvodom aj moje začínajúce sluchové postihnutie, trochu som sa za to v tom období začínala „hanbiť“, nie vždy a každému som vedela odpovedať, navzájom s ním komunikovať (vtedy som ešte aparát nepoužívala).

Hneď po ukončení strednej školy som sa chcela vrátiť domov a začať na Orave pracovať vo svojej profesii. Nemala som chuť ísť na VŠ hlavne preto, že som nechcela zas 5 rokov bývať na internáte.

Hneď po ukončení SEŠ som začala pracovať ako administratívna pracovníčka. Mala som 2 roky nástupnú prax, moja pani vedúca o sluchovom postihnutí vedela, pomáhala mi, keď bolo treba, prácu mi zadávala v papierovej forme, preto som nepociťovala v práci ťažkosti. Už vtedy som začala používať načúvací aparát, zvuky mi dostatočne zosilnil tak, aby som mohla komunikovať. Po revolúcii od r. 1992 do r. 2004 som pracovala v súkromnej firme ako ekonómka, účtovníčka. Nikto z kolegov si moje SP nevšimol – veľmi som si „strážila“ to, aby som vždy mala fungujúci aparát a zásobu batérií k nemu. Toto je u mňa potreba, ktorá musí byť splnená. Na školeniach a kurzoch som si sadla na také miesto, aby som bola dostatočne blízko pri prednášajúcom. Školenia mi zabezpečovali postup v zamestnaní, naučila som sa spracovávať mzdy, podvojné účtovníctvo a spracovať daňové priznania tak pre firmy, ako aj pre občanov.

V r. 2004 sa mi narodil syn, odvtedy som s ním na materskej dovolenke. T. č. dostávam opatrovateľský príspevok z dôvodu jeho sluchového postihnutia. Našťastie s pomocou pedagógov sa mu v rámci integrácie darí dobre, bežnú ZŠ zvláda hlavne vďaka tomu, že je od malička zvyknutý sa so mnou veľa učiť, aby porozumel, vedel sa vyjadriť. Tiež je najhlavnejšie zabezpečiť mu kvalitné načúvacie aparáty (nestačí raz za 5 rokov, my ich meníme každé 2 – 3 roky za kvalitnejšie).

Ja svoje sluchové postihnutie nepovažujem za žiadnu chorobu, zvykla som si s ním žiť. Aparát mi neskutočne pomáha. Nosím ho na pravom uchu, mala by som aj na ľavom. Vyskúšala som, nevyhovuje mi to.

Otvorene poviem, som rada, keď si aparát na noc vyberiem a moje ucho je „voľné“.

Pocit plnosti ucha od ušnej koncovky a zaveseného slúchadla vtedy na pár hodín prestane.

Ale prežiť deň v tlmených zvukoch – započutí čohosi..., odzerať... deň bez aparátu si neviem predstaviť. Hneď ako si zapnem aparát, tak ma to „preberie“, zaktivizuje, som čulejšia, pozornejšia. Našťastie, vývoj a technika idú dopredu – je stále viac možností, ako poruchu sluchu prostredníctvom pomôcky kompenzovať.

Ladislav

Má 25 rokov, študuje tretí rok ošetrovateľstvo – je to budúci zdravotný brat.

Dovoľte sa mi predstaviť, volám sa Laco, ako 6-ročnému mi zistili poruchu sluchu pri bežnom logopedickom vyšetrení, ktoré musí absolvovať každé dieťa (rôzne špeciálnopedagogické a psychologické vyšetrenia) pred nástupom do základnej školy. Logopéd ma poslal na vyšetrenie k foniatrovi. Foniater zistil ťažkú obojstrannú percepčnú stratu sluchu a vyslovil názor, že nie je možné sa naučiť hovoriť. Povedal, že je to ojedinelé a výnimočné. Dostal som vtedy svoj prvý načúvací aparát, na ktorý sa veľmi ťažko zvykalo – boli to ťažké bolesti hlavy, poruchy spánku a aj strach a nervozita z veľkého množstva neznámych zvukov, ktoré som dovtedy nepoznal a nikdy nepočul.

Od tohto momentu sa mojej rodine obrátil život hore nohami. Moja mama musela opustiť zamestnanie a venovať všetok svoj čas mne. Žili sme od výplaty do výplaty, keďže moja mama už nezarábala. Na základe záverov z vyšetrenia špeciálnym pedagógom bolo rozhodnuté, že ešte ostanem v škôlke a potom pôjdem do Prešova medzi deti so sluchovým postihnutím. Pamätám sa, ako som povedal psychologičke, že ja tam nechcem ísť medzi nich a ani moja mama nechcela, aby som tam šiel. Ja som nechcel byť hlúpy a ukazovať rukami, ja som sa chcel naučiť rozprávať ako ostatní, zdraví a byť normálne zaradený medzi zdravými, nechcel som byť súčasťou komunity sluchovo postihnutých. Pretože som sa nazdával, že sa tam nič nenaučím a nič mi to nedá do života.

Rozhodol som sa ísť do školy medzi zdravé deti v mieste svojho bydliska. Aby to nebolo také jednoduché: riaditeľ školy mi dal ultimátum, ak sa mi bude dariť dobre v škole a budem dosahovať vzdelávacie výsledky, tak môžem v škole ostať. V škole som dosahoval vzdelávacie výsledky tak ako ostatné počujúce deti a ostal som tam do tretieho ročníka. Musím však konštatovať, že čo sa týka kolektívu, tak to bolo strašný kolektív – od nadávok, vysmievania a hlavne šikanovania pre svoj hendikep a rasu, tak toho bolo na dennom poriadku dosť. Bolo to ťažké, ale bojoval som päťami, to bolo jediné, čím som vedel brániť,

takpovediac, svoje práva. Ale nie preto, aby som ublížil, ale preto, aby dostali príučku. Ako sa vraví, aj zranené zviera je nebezpečné. Učiteľia boli veľmi zvláštni, pretože nikdy sa ma nezastali ani nerobili s tým nič, aby to zastavili. Nikdy som nedostal poznámku za svoje bitky s celou triedou ja a ani spolužiaci, zakrývali oči pred problémami. S odstupom času to hodnotím asi tak, že v tomto období neboli na mňa pripravení, školstvo nebolo pripravené na takúto integráciu. Musím povedať, nemal som žiadne úľavy a ani nič také. Všetko som robil ako zdravé deti, písal som diktáty, nemal som žiaden dlhší čas, žiadnu redukciu učiva, žiadne úľavy z cudzích jazykov a kopu iných výhod, ktoré majú teraz SP v bežných školách. Ja som bol braný ako žiak rovnocenný s ostatnými zdravými.

A tak sa ma ZŠ rozhodla presunúť v treťom ročníku do triedy s waldorfskou pedagogikou, pretože si mysleli, že tam mi bude lepšie. Ale musím smutne povedať, že aj tak sa mýlili, lebo aj tam boli tie problémy, ako som spomínal vyššie. Takto to šlo so mnou až do 8. ročníka, keď sa moja škola spamätala a rozhodla sa, že ma pošle do poradne na vyšetrenie, aby mi mohli spraviť individuálny vzdelávací plán – IVP. Ale z môjho pohľadu to bolo už neskoro, bol som tak ďaleko v ročníku, že si myslím, že to bolo už zbytočné.

Pamätám sa, ako ma v škole potopili, keď sa ma pýtali, kam chcem ísť na strednú školu. Ja som povedal, že na Strednú zdravotnícku školu v Košiciach. Výchovný poradca mi povedal, že nemám na to, že ja patrí na učňovku. Zobral som to veľmi ťažko, pretože ja som chcel študovať zdravotníctvo od mala. Tak som sa rozhodol odísť z tej školy, ktorá mi už nič nedávala a nechcela ma podporiť v mojom sne...

Do novej školy som nastúpil plný očakávania a radosti, že snáď už mi nikto nebude robiť zle tak, ako mi to robili celých 8 rokov, že nikto mi nebude pripomínať to, že som hlúpy, nedoslýchavý a ani môj rasový pôvod. Toto obdobie vnímam ako obdobie pokoja a mieru, získal som super kamošov a dobrých učiteľov, ktorí boli môjmu snu naklonení. Systém vzdelávania, ktorý prevládal v Parku mládeže, bol vynikajúci, pretože žiaci so sluchovým postihnutím boli priamo včlenení do ZŠ a v triede bol menší počet žiakov so sluchovým postihnutím. Bolo to dobré v tom, že fungoval individuálny prístup k jednotlivým žiakom

so špecifickými vzdelávacími potrebami. Bol som pripravený ísť na svoju vysnívanú školu, kde ma dokonca vzali bez prijímacích skúšok na odbor masér.

Na strednú školu som nastúpil plný očakávania z nového štartu do života. Tešil som sa, že sa môj sen splnil. SZŠ bola super, boli tam skvelí učitelia a naučili ma veľa vecí. V tejto škole som bol dvakrát vyznamenaný a raz som bol ocenený pri príležitosti Medzinárodného dňa študentstva starostom mestskej časti Juh za svoje školské a mimoškolské aktivity. Zároveň som bol predseda žiackej školskej rady a člen školskej rady. Ale aby to nebolo stále také pozitívne, malo to aj svoju negatívne stránku, moji spolužiaci mi závideli, že mám úľavy ako žiak s IVP a že som dosahoval vynikajúce vzdelávacie výsledky. Zaplatil som svoju cenu – neprijali ma do kolektívu, pretože som bol iný. Ale už som bol zrelší a zmieril som sa s tým, že som iný, lepší. Viem, že to teraz vyznieva ako samochvála, ale ja som musel vynaložiť tisíckrát viac úsilia ako zdravý žiak. Dokázal som sám sebe aj ostatným, že na to mám a že nie som hlúpy. Zmaturoval som skvele. Po maturite som nastúpil na externé štúdium sociálnej práce a zároveň som študoval diplomovaného fyzioterapeuta (DFT) nadstavbového štúdia na svojej alma mater. Toto štúdium som zanechal, lebo ma zaujala práca v mediálnom centre, kde som pracoval na viacerých postoch, ako televízny redaktor, novinár, editor, fotograf, asistent kameramana a IT technik. Táto práca ma bavila, ale stále to nebolo ono. A tak som v roku 2011 nastúpil na nadstavbový odbor ošetrovatelstvo. V roku 2011 som úspešne skončil sociálnu prácu s titulom Bc. a pokračoval som v ďalšom magisterskom štúdiu, zároveň som študoval ošetrovatelstvo v dennej forme. Toto obdobie hodnotím ako bezproblémové. V roku 2013 som úspešne skončil štúdium sociálnej práce s titulom Mgr. a teraz študujem v poslednom ročníku ošetrovatelstva.

Mojím snom od malička bolo vždy byť lekárom, preto zdravotníctvo, avšak splním si ten sen čiastočne a budem zdravotným bratom. Snáď moje deti, ak budem mať nejaké, sa stanú lekárom či lekárkou.

Pracujem aj v treťom sektore, spolu s mojou bývalou triednou učiteľkou zo ZŠ, v Občianskom združení „USMEJ SA NA MŇA“ – USNM. Toto združenie sa stará o deti so sluchovým, zrakovým a mentálnym postihnutím v Košiciach a ich okolí. Organizuje pre ne rôzne programy

a snaží sa o ich integráciu do spoločnosti. Som súčasťou tohto občianskeho združenia už takmer 10 rokov. Robím animátora v tábore, technika a dokumentaristu (fotograf a kameraman), som tiež vedúcim florbalového oddielu pre hendikepovaných FBC USNM. Dúfam, že budem pre niektoré sluchovo postihnuté deti aj ja pozitívnym vzorom a dôkazom toho, že aj napriek postihnutiu môže každý z nás byť normálnou súčasťou spoločnosti. V súčasnosti som aj vedúci, ktorého úlohou je integrovať hendikepovaných, ale aj zdravých do jedného oddielu a byť súčasťou tímu. Úlohou OZ USNM je integrácia hendikepovaných do spoločnosti.

Aby toho nebolo málo, zároveň som aj člen predsedníctva a tajomník pre administratívu a projektovú činnosť v Centre nepočujúcich Asociácie nepočujúcich Slovenska Košice (CN ANEPS KE) a tajomník pre administratívu a projektovú činnosť pre Športový klub nepočujúcich Košice.

Svoju energiu a čas som sa rozhodol venovať tým, ktorí to najviac potrebujú, a byť pozitívnym vzorom pre ostatných hendikepovaných. Pevne verím a dúfam, že je to aj moje poslanie na tomto svete – pomáhať tým, ktorí sú najviac zraniteľní.

Na záver by som chcel vyjadriť svoj názor na integráciu v rámci základnej a strednej školy. S odstupom času si myslím, že s najlepšou integráciou som sa stretol v ZŠ Park mládeže, a je poľutovaniahodné, že táto škola a špeciálni pedagógovia skončili. Ja osobne nie som fanúšikom individuálneho vzdelávacieho programu žiakov v ZŠ. Keď si spomeniem, čím som si prešiel ja a koľko energie a úsilia som vynaložil, tak si myslím, že by aj ostatní mali prejsť takouto životnou skúškou, pretože ako sa vraví – čo ťa nezabije, to ťa posilní. Viem, že mnohí z vás s týmto názorom nebudú súhlasiť, ale ja som toho živým príkladom. Pretože ak má človek so SP vedieť fungovať v normálnej spoločnosti a byť jej súčasťou, tak musí vynaložiť neskutočne veľa úsilia. Čo vo svojom okolí vidím, je to, že veľa nepočujúcich žije v uzavretej komunite a má ťažkosti fungovať v normálnej spoločnosti. Veľa nepočujúcich má problém si nájsť prácu, fungovať v normálnej spoločnosti a zaradiť sa do nej. Veľa z nich žije na okraji existenčnej chudoby, trpí depresiami, alkoholizmom, v ktorom zapíjajú svoje neúspechy a svoj životný údel. Na začlenenie treba, aby okrem posunkového jazyka, ktorým

sa výborne dohovorila medzi sebou, ovládali aj hovorenú reč. A práve tu je chyba, za ktorú nepočujúci veľmi drahú platia, neschopnosť porozumieť sa v spoločnosti.

Na záver týchto riadkov by som sa chcel poďakovať všetkým učiteľkám za podporu, entuziazmus a hlavne za to, že mi dali silu ísť ďalej.

Peter

Má 26 rokov. Navštevoval ZŠ Park mládeže v Košiciach – špeciálnu triedu pre žiakov so sluchovým postihnutím (10 rokov aj s prípravkou). Potom Obchodnú akadémiu na Opatovskej ceste v Košiciach, kde úspešne zmaturoval. Teraz pracuje v chránenej dielni, kde sa profiluje na vedúceho pracovníka, robí rozvoz, má vodičský preukaz. Je ctižiadostivý a veľmi pracovitý.

Zo zdravotných dôvodov som nenavštevoval materskú školu, a preto som aj nastúpil oneskorene do prvého ročníka ZŠ, resp. do nultého. Prvé zoznamovanie so spolužiakmi bolo iné, ako je to medzi počujúcimi. Reč spolužiakov bola pre mňa veľmi nejasná, ťažko mi bolo porozumieť, čo vravia. Ale časom som si zvykol a začal im rozumieť. Počas nultého ročníka sme sa učili aj posunkovú reč, uľahčilo nám to komunikáciu. Počas vzdelávania v základnej škole nechýbal ani predmet komunikačné zručnosti. Na týchto hodinách sme čítali knihy, snažili sa porozumieť príbehu, no zároveň sme si zlepšovali výslovnosť reči. U niektorých sa to zlepšovalo, u iných nie. Záviselo to aj od straty sluchu. Ak sám človek nepočuje svoj hlas, nedokáže reč zlepšiť. Sú ale prípady ľudí, ktorí to dokázali.

Počas vyšších ročníkov vzdelávania chodili na hodiny už rôzni učitelia. V tom čase to boli ťažké obdobia pre nás, ale aj pre učiteľov. Osobne som mal problém počúvať každé slovo, ktoré vyslovili, a zároveň pochopiť, čo povedali. Pretože medzi spolužiakmi naša komunikácia prebiehala jednoduchými slovami, úplne základnými. Nemali sme v sebe rozšírenú slovnú zásobu. Bolo to, ako keby som učiteľom rozumel každé druhé alebo tretie slovo. Ďalším problémom bola samotná reč – bola rýchlejšia, neartikulovaná, učitelia sa prechádzali z jedného

miesta na druhé, rozprávali nám pri tabuli, otočení chrbtom. Ako nepočujúci alebo nedoslýchaví sa pozeráme na pery, artikulujeme a neotáčame sa chrbtom. Pre nás to znamená koniec komunikácie alebo nezáujem z druhej strany. Takisto aj pre učiteľov bolo ťažké vyhovieť našim podmienkam.

Ku koncu základnej školy to bolo už lepšie. Všetci sme sa navzájom poznali, nemali sme žiadne ťažkosti. Najväčším problémom vo všetkých ročníkoch bol predmet slovenský jazyk. Gramatika, štylizácia, slovná zásoba a podobné veci – to bol ten najväčší problém. Keď som čítal knihy, nejaké príbehy alebo vysvetlenie niečoho, bolo to pre mňa ťažko pochopiteľné. Vo vetách sa nachádzalo veľa slov, ktoré mi neboli známe, ktorým som nerozumel. Na hodinách som čítal príbehy a nedokázal som vystihnúť krátky obsah. Obsah som nejakým spôsobom povedal, ale bolo to niečo, ako keby ste preskakovali z jedného miesta na druhé. Horšie to bolo s domácimi úlohami. Doma vám nikto neporadí, ako napísať nejaký obsah či úvahu. Rodičia v istom smere pomôžu, ale nie vo všetkom. Ak ide napríklad o úvahu, pomôžu vám trochu s gramatikou či slovnou zásobou alebo štylizáciou, ale určite nie s celou domácou úlohou, pretože pre učiteľov by bolo jasné, že to nie je práca žiaka, ale rodičov.

Slovnú zásobu sme si rozširovali vďaka hodinám navyše, kde sme čítali knihu a zároveň si písali slová na papier, ktorým nerozumieme, následne nám boli vysvetlené.

Čo sa týka strednej školy, nemal som nejaké veľké ťažkosti. Opäť sa vraciam k predmetu slovenský jazyk. Najväčším problémom bola štylizácia a slovná zásoba (veľa nových neznámych slov). S gramatikou som osobne problém nemal. Veľkým problémom bola komunikácia medzi študentmi a profesormi. Neboli zvyknutí výraznejšie artikulovať, hovoriť hlasnejšie a pomalšie rozprávať. Jednoducho, rozprávali svojou rečou a nemienili to meniť kvôli jednému študentovi. Po istom čase som si zvykol na ich reč, ale boli učiteľia, ktorým som nerozumel ani po štyroch rokoch. V takom prípade mi pomáhali spolužiaci alebo kamaráti z iných ročníkov.

To je asi tak všetko. Pretože som nechodil na základnú školu medzi počujúcimi, neviem sa vyjadriť k integrácii. Stredná škola, tam už boli

počujúci, ale zároveň aj telesne postihnutí. Jednoducho úspech je to, že som doštudoval, viem, čo chcem, kam chcem ísť, mať prácu, osamostatniť sa, usadiť sa, mať rodinu a tak ďalej.

Mirka

Má 35 rokov a narodila sa do počujúcej rodiny. Základné vzdelanie získala v škole pre žiakov so sluchovým postihnutím. V štúdiu pokračovala na Pedagogickej a sociálnej akadémii v Lučenci. Po maturite začala pracovať ako učiteľka v MŠ a popri zamestnaní si doplnila vzdelanie na vysokej škole. Získala titul Bc.

Od narodenia som sluchovo postihnutá. Moja mamka bola počas tehotenstva vážne chorá, brala antibiotiká, tým sa možno narušil sluch. Moji rodičia a staršia sestra sú zdraví.

Mám ťažkú perцепčnú poruchu sluchu. Ako 12- či 13-ročná som mala časté zápaly stredného ucha, tým sa sluch ešte zhoršil. Používam načúvací aparát len na pravom uchu.

Ako 5-ročná som nastúpila do MŠ pre sluchovo postihnuté deti v Lučenci, potom aj do ZŠ, kde som sa naučila dobre rozvíjať reč. Som veľmi vďačná tým špeciálnym pedagógom, ktorí využili všetky špeciálne metódy na správny rozvoj reči. Po skončení ZŠ som sa nevedela rozhodnúť, na akú strednú školu mám ísť, lebo špeciálni pedagógovia neodporúčali, aby som pokračovala medzi nepočujúcimi žiakmi, ale vzdelávala sa integrovane s počujúcimi. Tak som vyštudovala strednú pedagogickú školu v Lučenci.

Popri zamestnaní, kde som pôsobila ako učiteľka materskej školy, som úspešne ukončila bakalárske štúdium – odbor predškolská a elementárna pedagogika.

Od roku 2000 do 2009 som pracovala v Spojenej špeciálnej škole v Levoči ako učiteľka a vychovávateľka materskej školy. Po tom, ako sme sa presťahovali na Liptov, robila som krátko v Liptovskom Hrádku ako vychovávateľka, asistentka učiteľa pre viacnásobne postihnuté deti.

Minulý rok, v čase, keď som zostala nezamestnaná, som sa prihlásila do programu Mobilný pedagóg nadácie Pontis, kde sa venujeme rodičom, ktorí majú nepočujúce deti. Od 1. januára som začala pracovať na živnosť – navštevujem rodiny s nepočujúcim dieťaťom a poskytujem im pomoc.

Keď som sluchovo postihnutá, tak mi nič iné neostáva, ako využiť všetky možnosti rozvoja, ktoré mám. Všetko sa dá naučiť rovnako, ako sa to učia tí ľudia, čo počujú.

V škole som sa naučila, ako správne rozvíjať reč – hlavne čítanie z pier. Keby som mala nepočujúce dieťa, prvé, čo by som ho naučila, by bol posunkový jazyk. Keď dieťa pozná posunok, tak môže postupne poznávať, vyslovovať prvé slabiky a slová. Hlavne aby pochopilo význam slov (ako napr. tematický celok – rodina, farby, odevy atď.). Pre staršie dieťa je dôležité globálne čítanie. Podstatné je naučiť sa dobre pozorovať, udržiavať očný kontakt, naučiť sa správne odzerať reč.

Áno, viem dobre odzerať – čítať z pier, nemám s tým problémy, každý mi hovorí, že aký mám dobrý hlas, ani ma nepovažujú za sluchovo postihnutú.

Ovládam aj posunkový jazyk, naučila som ho odmalička, keď som navštevovala MŠ a ZŠ pre sluchovo postihnuté deti.

Mám nepočujúceho manžela a dve zdravé počujúce dcéry (7- a 10-ročné). S deťmi komunikujeme hovorenou rečou, vedia pekne odzerať, trochu vedia aj posunkový jazyk – len to základné, napr. mama, tata, jedlo, farby a s mojím manželom občas komunikujú posunkovou rečou. Snažíme sa, aby sa viac naučili posunkový jazyk. S manželom, ktorý je odo mňa starší o 5 rokov, sme sa poznali od základnej školy, spolu sme chodili do Lučenca, ale bližšie sme zoznámili až neskôr v Bratislave na Medzinárodnom dni nepočujúcich.

S počujúcimi sa stretávam málo, nemám veľa kamarátok. Mám taký pocit, že nie všetci počujúci chápu, kto je nepočujúci človek, alebo nemajú dostatok informácií o tom, ako majú s nami komunikovať. Často, keď sa stretnem s niekým, koho poznám, ani si neuvedomí, že nepočujem, že sa má komunikovať pomalšie, vždy ich musím poprosiť, aby rozprávali pomalšie.

V budúcnosti by som chcela viac pomáhať, poradiť tým rodinám, ktoré majú nepočujúce dieťa. A chcem nájsť konečne prácu, kde môžem pracovať medzi postihnutými deťmi (v špeciálnej škole, integrovanej škole – ako asistentka učiteľa).

Nasledujúce príbehy sme vybrali z informačného portálu www.infosluch.sk. Uvádzame ich krátené po súhlase ich autorov. Podrobnejšie informácie a viac životných príbehov nájdete na uvedenej webovej stránke.

Barbora

Prešla integrovaným vzdelávaním od škôlky po vysokú školu. Je mladá úspešná ilustrátorka a grafička, oceňovaná aj v zahraničí. Hoci je nepočujúca, posunkový jazyk nepoužíva. Absolvovala študijné pobyty v Indonézii a na Bali. Počas štúdia musela prekonávať viacero prekážok, no nikdy sa nevzdávala. Jej životným krédom je: „Žiaden strach pre mňa neexistuje, zo všetkého mám radosť.“ Ukážky z jej tvorby nájdete na www.barbpaul.com. Z jej životného príbehu sme vybrali:

Mám trvalú vrodenuú chybu sluchu. Možno je to od narodenia. Nosím silné načúvacie aparáty, zo žartu ich nazývam večný mini „walkman“. Vnímam cez ne nejasné zvuky, nič viac. Cítim, keď vedľa mňa prefrčí auto, cítim rytmus. Nepočujem však samotnú hudbu ani hovorenú reč. Mala som dva roky, keď rodičia mali nepríjemné predtuchy, že sa moja reč „nejako“ nevyvíja. Neotáčala som sa, keď ma volali, ale hlavne som sa divne správala. Nevedeli sme spolu komunikovať. Keď som niečo chcela a naši alebo moja sestra nerozumeli môjmu želaniu, bola som hyperaktívna a podráždená. Vyrastala som sa v počujúcej rodine. Načúvacie aparáty som začala nosiť, keď som mala dva a pol roka. Vtedy boli v trende také aparátiky, ktoré sa nosili s taštičkou na hrudi. Mama vraví, že som bola viac pokojnejšia, keď som mohla nejaké zvuky vnímať.

Na začiatku som si nič neuvedomovala, iba som vnímala, že som mala večne uplakanú mamu, čo vo mne vyvolávalo hnev.

Keďže som vyrastala v počujúcej rodine a mám o tri roky staršiu sestru, nenaučila som sa posunkovať a ani nikto v našej rodine nevie posunkovať. Uberala som sa iným smerom – viac makať na vývine reči cez hravý tréning poznávania zvukov. Áno, pravidelne, systematicky, každý deň. Ale nie stereotypne – vždy to bolo hravou formou. Na logopédiu som chodila raz do týždňa skoro 10 rokov. Okrem toho sme cvičili doma s blízkymi a so sestrou sme sa často hrávali na školu. Pomáhali najmä KNIHY, knihy, knihy... veľa čítať a rozprávať o jednotlivých slovách z kníh. Mali sme poznámkový blok, kam sme zapisovali neznáme slová. Veľa sme sa rozprávali aj o obsahu príbehu. Je nutné to trénovať. Rodičia ma učili rozprávať a vnímať významy slov rôznymi spôsobmi a tak som prišla do kontaktu s kreslením, ktoré mi pomáhalo ľahšie sa učiť slová. Ako dieťa som navštevovala rôzne výtvarné krúžky, neskôr som chodila do základnej umeleckej školy.

Nastupovala som do ZŠ ako sedemročná, prvé dva roky do logopedickej triedy so žiakmi s poruchou reči, trocha aj mentálne. Neskôr ma to nudilo, lebo som dostávala samé včielky a jednotky s veľkou hviezdíčkou. Predstavte si, pri prvej úlohe v čítaní mi učiteľka nechcela dať dobrú známku, lebo mi kládla fakt ťažké otázky, čo nebolo prirodzené ani u zdravých. Tam sa začala moja ctižiadostivosť a porovnávanie so zdravými rovesníkmi. Mala som pocit, že robia toľko dôležitých úloh a my len stále opakujeme tú istú úlohu ako hlupáci. Neskôr sa nám zdraví vysmievali, akí sme mentálne hlúpučkí. Dost som sa hnevala na triedu, v ktorej som bola – učiteľka preškrtnla slovné úlohy z matematiky, kvôli tomu, že nie sú pre nás vhodné. Dávala nám ľahšie cvičenia a pritom sme mali učebnice, aké používajú zdraví. Nejakto som zistila, že v triede u zdravých preberajú aj tie preškrtnuté slovné úlohy. Lákať ma išť k nim do triedy. Tak po nepríjemnom tlaku z pocitu urazenosti pani učiteľky sa mi podarilo nastúpiť do tretej triedy u zdravých. Spomínam si na tú chvíľu úžasného pocitu vykúpenia, že som v triede u zdravých. No bola to tvrdá drina, mala som zrazu veľa úloh a počas dvoch letných prázdnin som sa učila furt správne skloňovať pády a vzory. Nebola som až taká vzorná, mala som zajačie úmysly, bola som tvrdohlavá aj pri učení. Učiteľka bola dosť prísna, ale ja som si ju obľúbila. K meninám mi darovala slovník, aby som si rozvíjala slovnú zásobu. Neskôr, na druhom stupni som školu zvládla ľahučko ako pierko. Bavilo ma učiť sa nové veci a zúčastňovať sa na výletoch. No vďaka ne-

prijemného kolektívu v triede (pst, bolo aj dosť šikanovania a vysmievania) som pocítovala výzvu makať a vycibriť sa. Dosiahnuť najlepšie výsledky v triede a nevšimáť si to zlé. Našťastie, tieto zlé časy sú už dávno preč a s mnohými z bývalých spolužiakov si teraz vieme nájsť spoločnú reč a tešíme sa navzájom z nových pokrokov.

Mnohí výtvarníci mi pomohli podporiť môj talent. Prijali ma na „šupku“ – Škola úžitkového výtvarníctva Josefa Vydru v Bratislave, na odbor propagačnej grafiky. Bola som prijatá na dve stredné školy, mala som prísnejšiu prípravu (naschvál som sa prihlásila do dvoch škôl, v prípade, že by ma na jednu neprijali). Šupka je náročná na referencie od známych a takisto je nutné viac trénovať kreslenie. No ja som bola od samého začiatku veľmi dravá, veľmi som sa tešila, že som na šupke (bolo to úžasne tvorivé obdobie). Na začiatku mali na mňa profesori nepríjemné nároky – dávali mi horšie a nespravodlivé známky. Neskôr to nejako prešlo, keď som od tretieho ročníka vyhrala konkurz na ilustrovanie prvej knihy a iné úžasné ceny popri štúdiu v škole. Neskôr sa z toho aj profesori viac tešili a vážili si nové skúsenosti so mnou a dávali mi viac energie do učenia. To bolo výborné, boli skvelí a bavilo ma zdokonaľovať sa.

Spomínam si na maturitu, keď sa predseda správal rovnako ako kedysi profesori. Na moje milé prekvapenie, moji profesori sa ma márne počas maturity snažili obhajovať pred predsedom komisie (bol celý nesojo, no sa snažil pozorne počúvať, keď som obhajovala svoju prácu..., ale ani ja som mu vôbec nerozumela – mal dlhé fúzy). Nepodarilo sa, poplakala som si a brala to ako výzvu – novú skúsenosť do života, do mojej dospelosti. Občas som bývala zničená a frustrovaná, keď som si uvedomila, aké je náročné MUSIEŤ sa vedieť prebýjať viac ako rovesníci, ktorí majú rodičov umelcov alebo známosti a pritom nedosahujú vôbec vyššiu kvalitu úrovne duševnosti, morálky a tvorivosti. Boli to prvé pokusy, ako viesť viac diplomatickú komunikáciu v medziľudských vzťahoch.

Mala som v tom jasno, čo budem robiť ďalej – budem výtvarníčkou, umelkyňou. Proste som vyrastala vo farbičkách a vo fantastickom kreatívnom svete.

Stala sa mi taká situácia: Do Ateliéru voľnej grafiky a knižnej tvorby u prof. D. Kállaya sa mi podarilo dostať až na druhý rok. V prvom momente ma nechcel začleniť, keď sa dozvedel o mojej cudzineckej reči a o tom, že dobre nepočujem. Neskôr, keď uvidel výsledky, ktoré som dosiahla počas prvého roku u iného profesora, ihneď ma prijal do druhého ročníka. V ateliéri u prof. D. Kállaya som zostala šťastná až do konca – mala som návaly pracovného a študijného nasadenia, ale aj spravodlivej pedantnosti. Mám už za sebou široké skúsenosti so spoluprácami s vydavateľstvami a desať vytlačených kníh. Realizovala som kolektívne aj samostatné výstavy. Najúspešnejšou a najbláznivejšou bola výstava v Denpasare v Indonézii. Získala som aj rôzne ocenenia a granty.

Ľudia na mňa reagujú rôzne, niektorí to ihneď prijímajú, iných v prvom momente zaskočím „cudzineckou“ rečou, lebo môj hendikep je na prvý pohľad neviditeľný. Odčítavam z úst artikulujúceho, preto na mňa vôbec netreba zvyšovať hlas. Keď rozprávam, druhý musí byť pozornejší, potrebuje nejaký čas si zvyknúť.

Trvalo mi dlhé roky, kým som si vypestovala citlivosť vnímania a pestovania správnej komunikácie s druhými. Musím uznať, v začiatkoch, v období mojej puberty, som mávala depresie a fobie z iných ľudí. Je to ťažké, v pohode komunikovať so zdravými ľuďmi. V tom mi veľmi pomohli moja staršia sestra a blízki priatelia, všade bez obmedzení ma sprevádzali u ich rovesníkov a známych. Pomaličky, krok za krokom, s každým malým úspechom pri komunikácii so zdravými som sa cítila lepšie, a toho som sa nikdy nevzdávala. Stretávam sa aj s nepočujúcimi kamarátmi. Pre mňa je prioritou správať sa prirodzene, nevnímať rozdiely – či už medzi hendikepovanými a zdravými, medzi rasami, v bohatstve duchovnom alebo materiálnom.

Iris

Je taktiež nepočujúca z počujúcej rodiny. Chodila do bežnej ZŠ, keď integrované vzdelávanie u nás ešte oficiálne neexistovalo. Na strednej škole sa spoznala a zžila s komunitou nepočujúcich a naučila sa posunkový jazyk. Úspešne vyštudovala a bola prvou nepočujúcou špeciálnou pedagogičkou – surdopédkou v bývalom Československu. Získala vedeckú hodnosť PhD. Pracuje v Štátnom pedagogickom ústave v Bratislave a podieľa sa na aplikovanom pedagogickom výskume a na tvorbe štátneho vzdelávacieho programu pre žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Som nepočujúca, som iná ako väčšina ľudí, ale predsa rovnaká. Už sa mi niečo v živote podarilo, ale aj nepodarilo, mám stále svoje sny a túžby. Netrápi ma, že nepočujem. Som vyrovnaná s tým, že nepočujem mamin hlas, hlasy mojich blízkych, štebot vtákov, čo sa rozprávajú ľudia okolo mňa alebo ďalšie nespočetné každodenné zvuky. Život je krásny aj bez toho. Prináša stále niečo nové, vzrušujúce, aj keď nepočujem. Samozrejme, boli chvíle, keď som sa pýtala, prečo práve ja, ale nebolo ich veľa. Na tom, že nepočujem, nechcem nič meniť. Áno, množstvo vecí by bolo o niečo jednoduchších, keby som počula. Ale možno ani nie.

To, že nepočujem, si mama všimla veľmi skoro. Neotáčala som sa za zvukmi, reagovala som na ňu a iných ľudí len vtedy, keď som na nich videla. Podľa mamy som bola veľmi bystrá a na každého som sa od raného veku stále iba usmievala, a tak sa zdalo, že reagujem ako iné deti. Mamine podozrenie, že mám niečo so sluchom, však rástlo, a tak jedného dňa povedala lekárke, že sa jej zdá, že nepočujem. Bývali sme na strednom Slovensku, lekárka mamu presviedčala, že je všetko v poriadku, že len nechcem dávať pozor, že to prejde, že z toho „vyrastiem“. Moju mamu však nepresvedčila. Až audiometrické vyšetrenie v Bratislave potvrdilo, že mám veľmi ťažkú obojstrannú perceptivečnú poruchu sluchu, hraničiacu s hluchotou. O pár rokov ma čakala úplná hluchota. Obdivujem moju mamu, ako situáciu zvládla, keď sa už potvrdilo, že nepočujem. Teraz sa našťastie už len pousmeje, keď na to spomína, a nezabudla ani to, ako ju vtedy pani foniatricka povzbudila a povedala jej: „Nebojte sa mamička, vaše dievčatko je šikovné a určite skončí aj vysokú školu!“

Dostala som načúvací prístroj. Najprv škatuľkový, ktorý som nosila okolo krku, a potom som vystriedala niekoľko závesných, len na jedno ucho, vtedy sa na obe uši strojčky nenesili. S mamou sme strojček volali „náušnička“. Počula som s ním len zvuky. Aká som bola len hrdá na svoju „náušničku“! Nikto takú nemal, len ja. Začali sme chodiť pravidelne na logopédiu, k úžasnej pani logopedičke. Presťahovali sme sa do Bratislavy, aby sme mali bližšie odborníkov.

Neuvedomovala som si, že som iná ako ostatní moji rovesníci. Mala som veľa kamarátov. Rada som sa s nimi hrala, bláznila, vymýšľala. Vyrastala som v počujúcom prostredí. Nepocítovala som, že mám s komunikáciou problém. Odzerala som, keď som nerozumela, veľmi som sa kvôli tomu netrápila. Zo všetkého najradšej som čítala. Knihy som milovala. Najprv obrázkové, potom tie ďalšie. Vedela som čítať už pred nástupom do školy.

Ako 6-ročná som mala jasno. Chcela som byť učiteľkou. Chcela som učiť deti, aby boli múdre. Myslela som si, že najdôležitejšie pre život je to, aby bol človek múdry. Lebo múdri ľudia píšú knihy a ja som knihy milovala.

Chodila som do bežnej základnej školy s počujúcimi rovesníkmi. Sedela som v prvej lavici a mala som veľmi dobré pani učiteľky. V prvých ročníkoch to bola len jedna pani učiteľka. Mama chodila za každou pani učiteľkou a rozprávala sa s nimi. Upozornila ich na to, že nepočujem, a povedala im, ako so mnou komunikuje. Písali si spolu do žiackej knižky a úzko spolupracovali. Aby som to všetko zvládla, tak sme sa doma učili. Preberali sme učivo, ktoré učiteľka učila ostatné deti v triede na druhý deň. Čiže som vedela dopredu, o čom bude reč, tak sa mi aj ľahšie odzeralo. Takto sme sa s mamou učili po štvrtý ročník. Mala som väčšinou samé jednotky. V kolektíve som bola obľúbená. Aby som sa naučila vnímať rytmus, chodila som jeden rok aj na baletný a hudobný krúžok, učila som sa hrať na zobcovú flautu, rytmus som vnímala cez vibrácie prstov, ktoré som mala na flaute. Navštevovala som turistický, tanečný krúžok, chodila som na výtvarnú do ľudovej školy umenia. Moja láska ku knihám sa prehlbovala.

Keď som mala 10 rokov, presťahovali sme sa na iné sídlisko v Bratislave. Zmenila som školu, učiteľov. Už som sa učila sama. Mala som psí-

ka, ktorý si musel vypočúť všetko, čo som sa doma naučila ako domáce úlohy. Pes ovládal dejepis, prírodopis, zemepis, literatúru, myslím, že múdrejšieho psa na svete by ste vtedy asi nenašli. Veľmi rád ma počúval. Asi som bola dobrá „pani učiteľka“. Aj s mojou láskou ku knihám to začalo byť vážnejšie. Keď sme išli niekde na rodinnú návštevu, chvíľku som sa s každým porozprávala a potom som si našla pokojnejší kútik a čítala som si, až kým sme nešli domov.

Pekne som maľovala. Naďalej som chodila na výtvarný krúžok do ľudovej školy umenia, vyhrávala som ceny za výtvarné práce. Do ľudovej školy umenia som chodila tri roky. Kam po skončení základnej školy? No predsa na umeleckú školu. Na strednú priemyselnú umeleckú školu ma neprijali. Bola som ôsmačka a prioritne prijímali deviatakov. Ale nielen to. Mama sa v tom čase dozvedela o strednej škole pre sluchovo postihnutých v Kremnici. A tak v mojom živote nastalo obdobie, ktoré bolo veľmi významné pre môj ďalší život.

V septembri 1980 som nastúpila na Strednú priemyselnú školu odevnú pre sluchovo postihnutú mládež v Kremnici. Veľmi som sa tešila na svojich rovesníkov, ktorí tiež ako ja budú nepočujúci. Už som si uvedomovala, že nepočujem. V škole sa mi na schodoch „prihovoril“ pekný mladý muž. Nevedela som, čo robí s rukami, bolo mi to celé čudné, prečo na mňa gestikuluje. Bolo to moje prvé stretnutie s posunkovým jazykom, dovtedy som si myslela, že všetci, aj nepočujúci, rozprávajú. Aj moje spolužiačky „rozprávali“ rukami. Okamžite ma to zaujalo. Nič som o posunkovej reči nevedela, ale rozhodla som sa, že sa ju naučím. Motiváciu som už mala, chlapec, čo sa mi prihovril na schodoch, „rozprával“ rukami. Na tie štyri roky, ktoré som prežila v Kremnici, v škole a na internáte, mám prekrásne spomienky. Ocítala som sa vo „svojom“ svete. Nikto sa nečudoval, že nepočujem, naučila som sa posunkový jazyk, všetkému som rozumela, v škole som sa učila nové veci. Naučila som sa šiť. Doma som si si šila sukne, šaty, nohavice, bavilo ma to. V triede nás bolo „len“ dvanásť. Sedeli sme v laviciach umiestnených do polkruhu, aby sme všetky videli dobre na učiteľky. Učiteľky na hodinách väčšinou používali hovorený slovenský jazyk, i keď niektoré ovládali aj posunkový jazyk. My sme na hodinách rozprávali a medzi sebou posunkovali. Pomáhala som spolužiačkam s úlohami. Na rozdiel od nich som dobre ovládala slovenský jazyk. Písala som skoro bez chýb. Písala som im aj listy rodičom, chlapcom,

priateľom. Keďže moje spolužiačky mali problém so slovenským jazykom, povedala som si, že budem učiť nepočujúce deti v školách, tak aby sa všetky naučili čítať s porozumením ako ja. Bola som nesmierne šťastná, že viem čítať a písať s porozumením, že ovládam slovenský jazyk. Nevedela som si ani len predstaviť, že by som nevedela čítať moje milované knihy. Čítanie bolo podľa mňa bránou k informáciám, ktoré som nemohla prijímať cez uši. Vtedy som ešte nerozumela tomu, prečo má väčšina mojich nepočujúcich rovesníkov problém so slovenským jazykom. Z dvanástich sme len 3 dobre ovládali slovenský jazyk. Všetky tri sme rady čítali.

S bývaním na internáte som nemala problém, domov som sa vždy tešila. Štyri roky ubehli ako voda a už tu bola maturita. Chcela som pokračovať v ďalšom štúdiu. Učila som sa rada a chcela som byť učiteľkou. Podala som si žiadosť na Pedagogickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Prijímací pohovor som urobila, ale pre nedostatok miesta ma nezobrali. Báli sa ma, že nepočujem, a zdôvodnili to nedostatkom miesta, tak ako aj v prípade strednej priemyselnej umeleckej školy, i keď som mala dobré výsledky na prijímacích pohovoroch. Našla som si prácu vo Vývojovom stredisku Makyta Púchov v Bratislave. Miesto strihačky alebo návrhárky nebolo voľné, tak som nastúpila ako krajčírka. Naučila som sa ešte lepšie šiť. Po roku som si opäť podala žiadosť na pedagogickú fakultu, opäť ma neprijali.

Vo voľnom čase som sa stretávala s nepočujúcimi priateľmi. Športovala som, chodila som sa lyžovať. Viedla som čitateľský krúžok v Základnej škole internátnej pre žiakov so sluchovým postihnutím na Hrdličkovej ulici v Bratislave. Ďalší rok som si prihlášku na vysokú školu podala po tretíkrát. Na prijímacom pohovore som pedagógom povedala, že to budem skúšať, až kým ma nezoberú... Ako sa hovorí, do tretice všetko dobré, od októbra 1986 som sa stala študentkou Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, odboru učiteľstvo pre mládež vyžadujúcu si osobitnú starostlivosť.

Štvorročné štúdium som zvládla sama, s pomocou najbližších. Spolužiačky mi dávali svoje poznámky, ktoré písali cez kopírovací papier. Tlmočníka ani asistenta som nemala, vtedy ešte nebola takáto možnosť. Nemala som ani preukaz ZŤP a mama na mňa nepoberala zvýšené rodinné prídavky. Ak som niečomu nerozumela, opýtala som sa

spolužiačok, priateľov, profesorov. Veľa som sa učila, mala som málo voľného času, už som sa málo stretávala aj so svojimi nepočujúcimi priateľmi. Bola som prvou nepočujúcou študentkou na tejto vysokej škole. Často som myslela na to, že musím byť čo najlepšia, aby som ukázala, že aj nepočujúci sú šikovní a majú na to, aby zvládli vysokoškolské štúdium. Promócie som mala v roku 1990. Veľmi som sa tešila. Bol to môj ďalší väčší životný úspech. Dokázala som to! Stala som sa prvou nepočujúcou špeciálnou pedagogičkou –surdopédkou v celej Československej republike. A verila som, že nebudem jedinou.

Najdôležitejšie je nevzdávať sa, nepovolit' pri prvých prekážkach. Stále si myslím, že vzdelanie je to najcennejšie, čo v živote máme. I keď si mnohí z nás nenájdu možno prácu primeranú tomu, čo vyštudovali, už samotné štúdium na vysokej škole dá človeku veľa. Stáva sa samostatnejším, rozhladenejším a pripravenejším na život.

Mojím najväčším životným úspechom alebo, ešte lepšie povedané, výhrou je to, že som sa narodila úžasnej a múdrej mame a do fantastickej rodiny. Verím, že aj týchto pár riadkov, ktoré teraz píšem a napíšem, pomôže mnohým rodičom uvedomiť si, že i keď ich dieťaťko nepočuje, má pred sebou život, ktorý môže byť najmä ich pričinením pekný a úspešný.

(Celý príbeh na www.infosluch.sk.)

Simona

Bola účastníčkou úspešného „experimentu“, v ktorom sa jedna iniciatívna pani učiteľka v ZŠ pre sluchovo postihnutých rozhodla, že bude učiť svojich žiakov od škôlky po ukončenie školy podľa osnov pre počujúcich.

Narodila som sa ako úplne nepočujúca počujúcej rodine. Bol to pre nich šok, keďže vtedy v r. 1985 neboli ešte také dostupné informácie ako dnes. Mala som približne rok a pol, keď rodičia zistili, že nepočujem. Ako trojročná som začala chodiť do MŠ pre SP v Bratislave na Hrdličkovu.

Rodičia neposunkovali, len pár základných slov. Keď som mala okolo 4 – 5 rokov, používali sme gestá ako poď ješ, ideme maľovať, ideme k babke. Okolo 6 – 7 rokov som rozumela jednoduchým vetám, ktoré sa už potom rýchlejšie rozvíjali do zložitejších viet, keď som začala chodiť do školy a neustále čítala knihy. Nemala som problém s odzraním z úst iného človeka. Ocino mi písal písmená na dlaň, keď som mu nerozumela.

Ako malá som nosila načúvacie prístroje, no na ZŠ som ich skoro neznášala pre rôzne zvuky, ktoré som nevedela rozoznať. Nemala som z nich žiaden ošoh. Nepočujem vôbec nič, len cítim zvuky, ako sú buhot a podobne. Napríklad sirénu sanitky, keď prefrčí popri mne, vôbec nepočujem – musím si dávať väčší pozor. Viem, že keď som kedysi nosila aparát, tak som celkom dobre rozprávala, ako som ho prestala nosiť, tak som sa zhoršila. Niekedy si neuvedomím, že v zápale diskusie pomaly začnem zvyšovať hlas, až kričím. Potom ma na to musí niekto upozorniť.

Pre mňa bolo normálne, že nepočujem, nevidela som v tom žiadne prekážky. Všetci sa so mnou od malička pekne rozprávali a bavili, tak som s tým nemala problém. Mám o rok a pol staršiu sestru, ktorá počuje, a práve s ňou mám výborný vzťah, spolu sme sa von chodievali hrať s jej spolužiakmi. Niektoré decká na mňa kukali ako na neviem čo, a to mi aj prekážalo, ale naučila som sa nevšimáť si to. V rodine som bola šťastné dieťa, všetci sa so mnou normálne hrali, pekne sa mi venovali. Rodičia, starí rodičia, sestra, krstní rodičia, im som vďačná za krásne detstvo. Je to skvelé, keď sa rodičia intenzívne venujú deťom. Je dobré, keď sa rodičia spolu s deťmi hrajú a hlavne čítajú knihy. Ja som knihy milovala a mám ich rada doteraz. Je treba viesť deti od útleho veku ku knihám, inak ako staršie budú mať veľmi slabú slovnú zásobu a budú pri vybavovaní či podobných záležitostiach viac odkázané na druhých. Mne síce moja mama pomáha, ale len pri zložitejších veciach. Bežné veci si vybavím sama.

MŠ aj ZŠ pre SP som navštevovala v Bratislave na Hrdličkovej ulici. Bývala som na internáte. Mali sme výbornú učiteľku, ktorá sa nám venovala naplno celých 8 rokov a som jej vďačná za to, čo pre nás urobila. Na ZŠ pre sluchovo postihnutých sme sa vtedy ako jediná trieda učili podľa osnov pre počujúcich. Vôbec sa nám do toho nechcelo, vi-

delo sa nám to také neznáme. Naša triedna učiteľka, hoci sme ju niekedy neznášali, v škole bola na nás prísna, ale v súkromí, ako boli výlety či návštevy u nej, bola ako mama. Na vyučovaniach nám pripravovala rôzne hry a súťaže, aby sme si lepšie zafixovali učivo. V triede sme sa rozdelili do skupín a súťažili v slovenskom jazyku, komunikačných zručnostiach, dejepise a etickej výchove (tie predmety nás učila). Na to spomínam najradšej, bola to dobrá zábava. Vedela, ako na nás, aby sme neboli veľmi znechutení z neustáleho učenia. Na dvojtýždňový výlet (škola v prírode) v Taliansku zobrala aj syna a manžela. Ten nám varil raňajky, obedy a večere (dokopy asi 15 detí a 5 dospelých). Boli sme ako rodina, na to sa nedá zabudnúť, mali sme z toho silný zážitok :-). Kombinácia starostlivosti rodičov, učiteľky a ostatných blízkych urobí svoje.

Na strednú školu som chodila s počujúcimi. Začiatok bol ťažký, ale za pol roka som sa v pohode začlenila. Poznámky som si odpisovala od spolužiakov, niektorí profesori boli výborní, boli ochotní mi to samej zopakovať, aby sa uistili, že som tomu rozumela. Takže odporúčam navštevovať MŠ a ZŠ s nepočujúcimi a na strednej škole pokračovať s počujúcimi. U niektorých integrovaných je to naopak. Niektorí to zvládajú, niektorí nie.

Boli sme dve nepočujúce dievčatá – kamarátka sa dostala na návrhárstvo a ja na odevníctvo, nepodarilo sa mi urobiť prijímačky na to prvé. Boli sme v škole spolu, ale v triede som bola sama nepočujúca. Internát bol fajn, ale ja som veľmi rodinný typ, rodina mi chýbala. Chodila som v piatok domov a v pondelky zase do školy, ale bolo to pre mňa málo.

Po SŠ s maturitou som vyštudovala bakalára umenia v Brne na Janáčkovej akadémii múzických umení JAMU – odbor výchovná dramatika pre nepočujúcich. Je to normálna VŠ, ale jeden odbor je pre nepočujúcich. Boli sme desiatí nepočujúci a celá škola počujúcich. Také prostredie mi vyhovovalo. Mali sme tam výborné podmienky. Tlmočník bol k dispozícii denne, po celé štúdium. Výborné!

Po JAMU som pokračovala diaľkovo na magisterskom 2-ročnom pedagogickom štúdiu na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Na to obdobie spomínam nerada, bola som sama s 20 počujúcimi. Už ráno som sa necítila dobre z nervozity zo školy, takto to bolo skoro kaž-

dý víkend. Asistenta som nemala. Poznámky mi kolegovia kopírovali. Pri skúškach som mala dovolené písať na papier, čo som mala radšej. Veľmi ma povzbudzovala moja rodina, chceli, aby som to dotiahla do konca, hoci som toho mala dosť. Prvý rok som študovala a druhý rok som si popri štúdiu našla prácu, kde robím aj doteraz. Pracujem ako vychovávateľka v ZŠ pre nepočujúcich. Snažím sa dať deťom to, čo kedysi dali mne.

Ten, kto sa nechce učiť, robí chybu. Nič potom v živote nedosiahne. S ukončeným SŠ alebo VŠ vzdelaním má aspoň širší obzor pri výbere povolania.

Úspechom je pre mňa to, že mám prácu a šťastne som sa vydala :-)) za nedoslýchavého. Ak sa mi narodí počujúce dieťa, je jasné, že ho naučím posunký. Bolo by to pre mňa neprirodzené, keby len rozprávalo a pritom malo nepočujúcich rodičov. Budem sa s ním normálne rozprávať a keď sa mi nebude chcieť, tak ukážem pár posunkov, nech si nepokazím hlasivky :-)).

Veronika

Môžete ju poznať z televíznej obrazovky RTVS ako moderátorku správ pre nepočujúcich v posunkovom jazyku.

Narodila som sa v Bratislave rodičom, ktorí žili vo svete ticha. Keďže moji rodičia boli nepočujúci, bolo pravdepodobné, že nepočujúca budem aj ja. Od svojich 3 mesiacov som s nimi žila v Čechách, konkrétne v Prahe. Pravdepodobnosť sa potvrdila vyšetrením sluchu – od narodenia mám ťažkú poruchu sluchu. Od 12 mesiacov som nosila náčúvací aparát (ktorý, mimochodom, dnes nenosím, ruší ma to). Doma sme využívali posunkový jazyk a spájali sme ho s orálnou rečou. Často som komunikáciu medzi rodičmi pozorovala, bolo to živé, bavilo ma to. So mnou tiež posunkovali. Keďže rodičia nič nepočuli, chodievala som na logopédiu. Zároveň sme navštevovali starú mamu z matkinej strany, ktorá sa mi veľa venovala, rozprávala sa so mnou a učila ma správnej výslovnosti, i keď som sa bránila. Ako povedala babička, veľmi pekne som artikulovala, ale bola som prefíkaná a nevydávala som

hlas. Babičke veľmi vďačím za trpezlivosť. Problém bol, keď som sa dívala na televíziu. Chcela som vedieť, o čom sa rozprávajú, ale rodičia mi v tom nemohli pomôcť – v tom čase ešte neboli titulky. Materskú školu som navštevovala v Prahe na Ječnej ulici, po dovŕšení 6. roku sa moji rodičia rozviedli a ja som sa s veľkou bolesťou v srdci odťahovala s mamou do Bratislavy...

Hneď v septembri som išla s mamou navštíviť Základnú školu pre sluchovo postihnutých na Drotárskej ceste. Tam uvažovali, či ma dajú do materskej školy, aby som si osvojila slovenčinu (rozprávala som po česky), alebo do prípravného ročníka. Prípravný ročník bol pre mňa zábavný. Všetko ma bavilo, na všetko som sa pýtala. Medzi rovesníkmi som sa cítila výborne, boli sme ako rodina. Dorozumievali sme sa nielen orálnou rečou, ale i posunkovým jazykom. Keď moji kamaráti chceli vedieť, ako sa ten či onen pojem posunkuje, obrátili sa na mňa alebo na starších žiakov, niekedy sa stalo, že som sa spýtala mojej mamy. Učitelia, žiaľ, posunkový jazyk neovládali. Zaujímala som sa o dianie okolo seba, aktívne som si rozširovala obzor poznania. Rada som pomáhala slabším. Keď niečo nechápali, vysvetlila som im to posunkovým jazykom. Učiteľky boli dobré, veľa som sa od nich naučila. Snažili sa obohatiť naše myslenie, naše vedomosti, našu slovnú zásobu, ale posunkový jazyk nepoužívali. Učiteľky chceli, aby sme viac rozprávali a menej posunkovali, čo bolo pre nás spočiatku náročné, no vo voľnom čase sme medzi sebou posunkovali a vôbec nebdali na to, či hovoríme gramaticky správne. Keďže som bývala v Bratislave, do družiny som nechodila. Hneď poobede som sa vracala domov. Doma som si robila samostatne domáce úlohy a mama mi ich potom kontrolovala. Chodievali sme aj na prechádzky, k babičke, navštevovali sme nepočujúce rodiny. Vo voľnom čase som sa pohybovala nielen v spoločnosti nepočujúcich, ale i počujúcich. Pri prechádzkach sme často vymýšľali príbehy o kamienu, krištáli, o princeznách... Keď som videla, ako často babička číta knihy, začala som sa o to zaujímať. Mojou prvou prečítanou knihou bola Jana Eyrová od Charlotte Brönteovej. Vďaka tejto knihe som si obľúbila knihy a čítanie je mojou veľkou záľubou.

Na druhom stupni to bolo síce trochu ťažšie, ale nie tak, aby som si pokazila prospech, ktorý bol od začiatku školskej dochádzky výborný. Učitelia mali vo vyučovanom procese rozdielne metódy výchovy a vzdelávania nepočujúcich. Starší učitelia, ktorí pôsobili v tejto škole dlhé roky, sa držali starých metód, ktoré neboli pre nás v tom

modernom svete ťažké. Ale my sme chceli viac. Boli aj mladí učiteľia, o ktorých sme si mysleli, že sú nenormálni, keď sa tak veľa učíme, no neskôr som pochopila, že je to dobré pre našu budúcnosť. Všetci v tejto škole, či malí alebo veľkí, sme boli ako jedna rodina. Poobede som chodievala na basketbalový krúžok, často som sa zúčastňovala na mnohých akciách, podujatiach v škole. Bola som úspešnou riešiteľkou olympiády v matematike a slovenskom jazyku pre sluchovo postihnutých. V 9. ročníku sa začal vydávať školský časopis a mne prideliili úlohu šéfredaktorky. Veľmi ma tá práca bavila, takto som mohla aktívne získavať nové informácie, skúsenosti.

Prihlásila som sa na Pedagogickú a sociálnu akadémiu v Lučenci, odbor učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, kde integrujú žiakov so sluchovým postihnutím. Chcela som tú istú školu v Bratislave, ale povedali mi, že neintegrujú žiakov so sluchovým postihnutím. Mne by to neprekážalo, ale bol tam predmet hudobná výchova a hra na hudobnom nástroji, tie by som nezvládla. Talentové skúšky v Lučenci som urobila a bola som prijatá. Bola som veľmi šťastná, ale zároveň som mala strach, lebo som nevedela, čo ma tam čaká. Budem sa s nimi môcť dorozumievať? Nebude to pre mňa príliš náročné? Zvládnem to? Tie otázky som si kládla skoro každý deň, ale vedela som, že v živote sú rôzne prekážky, pre ktoré sa nesmiem vzdávať. Aké boli moje začiatky? Bolo pre mňa ťažké opustiť bránu Bratislavy a užívať si internátny život v Lučenci. Zároveň bolo ťažké vstúpiť do komunity počujúcich. Musela som prekonať prekážky, ktoré súviseli s mojim sluchom. Trvalo to asi 2 mesiace, než som si na to zvykla. Zvykla som si, že nepočujem a že mi nerozumejú, horšie to bolo so spolužiakmi, mysleli si, že my nepočujúci sme ako „retardovaní“. A takto pristupovali aj ku mne.

Musela som im dokázať, že sme ako oni, len nepočujeme. V 1. ročníku vznikli problémy s dorozumievaním. Nerozumeli mi, ani ja im. Ale nedržala som sa v ústraní, snažila som sa s nimi komunikovať tak, ako som najlepšie vedela. Aj profesori mali so mnou trpezlivosť. Postupne som sa naučila lepšie odzerať, naučila som sa veľa odborných slov, ktoré som dovtedy nepoznala. Keď som sa s novými slovami stretávala, hľadala som v slovníku cudzích slov alebo som sa obrátila na špeciálneho pedagóga pána Matušku, ktorý nielen mne, ale všetkým nepočujúcim veľmi pomáhal. Niektorí profesori mi dávali poznámky na

papieri, čo mi veľmi pomáhalo. Ak som chcela vedieť niečo viac, spolužiaci mi to zjednodušene povedali, to mi však nestačilo. Napríklad vtedy, keď pedagóg frontálne skúšal a niekto vzadu odpovedal alebo počas výkladu doplnil zaujímavé výroky, úsmevné príhody. Moje rozhodnutie o vstupe do tejto školy som nelutovala, našla som si dobrých kamarátov, ktorí mi pomáhali. Aj keď tam bolo zopár žiakov so sluchovým postihnutím, chýbala mi spoločnosť nepočujúcich. Vďaka strednej škole som sa naučila súvislejšie vyjadrovať, lepšie sa učiť, ale posunkový jazyk mi tu chýbal – komunikácia s počujúcimi nie je taká istá ako s nepočujúcimi. Tu sa nedalo so všetkými o všeličom rozprávať. Keď som sa pridala k partii, rozprávali sa a nik mi nevenoval pozornosť, cítila som sa ako piate koleso na voze, ktoré ničomu nerozumie. V spoločnosti nepočujúcich sa rozpráva každý s každým, zverujú si navzájom informácie, tam sa cítim uvoľnene. Vďaka tejto škole som pochopila, kam vlastne patrí. Patrí do spoločnosti Nepočujúcich, ale nebráni mi to pohybovať sa v spoločnosti počujúcich. Nie sú to dva svety, ale jeden svet rozdelený na niekoľko častí. Po úspešnej skúške dospelosti sa brána na Pedagogickej a sociálnej akadémii za mnou zavrela a ja som sa ubrala novou cestou...

Po maturite som mala prijímací pohovor na vysokej škole (Pdf UK v Bratislave, pozn.), ktorú som si zvolila. Skúšky boli ťažké, ale bola som prijatá. Sen sa mi splnil. Život na vysokej škole je voľnejší a zaujímavejší. Študent je tu zodpovedný za svoje štúdium, sám si musí zhŕňať učebné materiály, sám si musí zvoliť tempo vlastného štúdia. Na začiatku som sa stretla s komunikačnou bariérou, skoro všetkým pedagógom som nerozumela. Nevedela som, kde sa prednáška koná a či sa vôbec koná. Tu mi najviac pomohli spolužiaci, ktorí mi to vždy povedali alebo pripomenuli. Postupne som sa naučila lepšie odzerať. Často som sa spoliehala na knihy a poznámky od mojich spolužiakov. Na výklad profesorov si človek musí zvyknúť, prednášky boli dlhé a ja som nedokázala po celú dobu udržať pozornosť pri odzieraní na rovnako dobrej úrovni. Vďaka tomu, že som mala pedagogický základ zo strednej školy, moje vzdelávanie na vysokej nebolo až také náročné. Úspešne som ukončila bakalárske štúdium a hneď som pokračovala v magisterskom štúdiu. Popri štúdiu som bola aj členkou expertnej komisie pre posunkový jazyk v štátnom pedagogickom ústave. Za ten čas, keď som chodila na vysokú školu, som zažila jeden z krásnych mo-

mentov svojho života. Dostala som osobitnú cenu študentskej osobnosti Slovenska za školský rok 2007/2008 od prezidenta Ivana Gašparoviča za výborné študijné výsledky a aktivity v oblasti športu a vzdelávania detí s poruchou sluchu. V poslednom ročníku som sa zúčastnila na výmennom pobyte ERAZMUS. 3 mesiace som navštevovala Filozofickú fakultu Univerzity Karlovej v Prahe, odbor čeština v komunikaci neslyšících (zameraný na lingvistiku posunkového jazyka, kultúru Nepočujúcich a písanú češtinu českých nepočujúcich). Pre mňa bolo veľkým prínosom vidieť rozdiel medzi vysokoškolským štúdiom na Slovensku a v Čechách. Páčil sa mi prístup pedagógov a služby nepočujúcim študentom. Tam ten odbor mal k dispozícii tlmočníkov posunkového jazyka priamo na hodinách alebo som mala možnosť vidieť nepočujúcich pedagógov. Vzhľadom na to, že som si zvolila odbor, ktorý nebol totožný s odborom, ktorý som študovala v Bratislave, musela som absolvovať skúšky z predmetov z oboch univerzít, ale nelutovala som to. Práve ten pohľad na situáciu v Prahe ma naštartoval k zamysleniu nad situáciou, ktorá je u nás na Slovensku. Vysokoškolský život sa skončil získaním červeného diplomu a titulu magisterka...

Vďaka rôznym úskaliam som pochopila, že ak chce človek niečo dosiahnuť, musí si veriť, nesmie sa ľahko vzdávať. O svoje šťastie treba bojovať. Ak má človek pevnú vôľu, dokáže to. Naše postihnutie nie je až takou prekážkou, aby nám bránilo prekonávať problémy, s ktorými sa človek stretne. Sluchové postihnutie môže byť výzvou, ktorá robí človeka výnimočným v akomkoľvek prostredí. Čiže mojím mottom bolo: „Nikdy sa nevzdávaj!“

Po skončení vysokej školy som sa vydala za Romana, ktorý je ťažko nedoslýchavý a v decembri 2011 sa nám narodila krásna dcérka Miriam. Momentálne som na materskej a teším sa z každého dňa a každej chvíle prežitej s rodinou. Na chvíle, ktoré sú nezabudnuteľné. Často sa malej prihovárame aj hlasom, aj posunkami, malá vníma, teší sa z nás, ako aj z objavovania nových vecí, ktoré sú pre ňu novým poznaním. Ale to je už iná kapitola...

Pavol

Pavol je príkladom nepočujúceho samouka, ktorý sa úspešne začlenil do sveta počujúcich. Je prvým nepočujúcim, ktorý v Československu získal doktorát farmácie a vedeckú hodnosť kandidáta vied. Je prvým a v súčasnosti jediným sluchovo postihnutým docentom v Slovenskej republike.

Narodil som sa v Bardejove. Sluch som začal strácať v prvej triede základnej školy, v druhej triede som už bol odkázaný na odzneranie hovorenej reči z pier. Základné vzdelanie som získal v integrovaných podmienkach s počujúcimi spolužiakmi, no v tom čase v škole chýbala podpora logopéda a špeciálneho pedagóga. Načúvací aparát mi aj napriek ťažkej strate sluchu prvýkrát prideliť až v 9. triede. V rokoch 1972 – 1975 som navštevoval Odborné učilište Tesla v Stropkove. V r. 1975 – 1978 som absolvoval Gymnázium pre mládež s vadami sluchu v Prahe, kde ma prijali priamo do druhého ročníka. Gymnázium v Prahe je orientované na čisto orálnu metódu vzdelávania s odzneraním hovorenej reči, bez používania posunkového jazyka. V r. 1978 – 1983 som absolvoval štúdium na Farmaceutickej fakulte v Hradci Králové, ktorá je súčasťou Karlovej univerzity v Prahe, v odbore technologická farmácia. V 3. a 4. ročníku štúdia som sa úspešne zapojil do študentskej vedecko-odbornej činnosti a získal som 1. miesto vo fakultnom a 2. miesto v celoštátnom kole. Počas štúdia, pri ŠVOČ a diplomovej práci, ma odborne viedol a školil prof. RNDr. Karel Waisser, DrSc., ktorý má zrakové postihnutého syna a ktorý po r. 1989 začal pôsobiť na Farmaceutickej fakulte v Hradci Králové aj ako koordinátor pre zdravotne postihnutých študentov. Pod jeho vedením som vypracoval a obhájil diplomovú prácu. Štúdium som ukončil s vyznamenaním v r. 1983. V tom istom roku mi bol udelený titul doktora farmácie (PharmDr.). Vedeckú hodnosť kandidáta vied (CSc.) v odbore farmaceutická chémia som dosiahol v roku 1991 v Prahe. V práci som sa postupne špecializoval na hodnotenie stability liečiv a liekov. Svoje poznatky som spolu s autorským kolektívom publikoval v odbornej monografii – Beňo, P., Truplová, E., Ostrovská, V., Stankovičová, M.: Stabilita liečiv a liekov, vydavateľstvo Veda, Slovenská akadémia vied, Bratislava, 2003.

Sluchové postihnutie bolo hlavným faktorom neúspechu úsilia získať v konkurznom výbere miesto vedeckého pracovníka na Farma-

ceutickej fakulte UK v Bratislave. Až v r. 2003 ma aj napriek sluchovému znevýhodneniu prijal do pracovného kolektívu vtedajší dekan Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave prof. MUDr. Vladimír Krčméry, DrSc. Prednášal som predmet základy vedecko-výskumnej činnosti a predmet stratégie liekovej politiky. Od r. 2006 dodnes prednášam predmet farmakológia pre odbor verejné zdravotníctvo, ošetrovatelstvo a laboratórne vyšetrovacie metódy. V roku 2007 mi po úspešnej obhajobe habilitačnej práce vedecká rada Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave v tajnom hlasovaní udelila vedecko-pedagogický titul docent v odbore verejné zdravotníctvo. S habilitáciou bol spojený aj silný vnútorný zážitok. Radosť z úspechu, keď dekan fakulty oznámil výsledok hlasovania vedeckej rady, možno prirovnať k pocitu, ako keď sa hendikepovanému jedincovi úspešne podarí prekonať, prelomiť bariéry, na ktoré dovtedy v živote narážal. Úspech bol zvýraznený aj tým, že sa podaril po dlhodobom úsilí, keď po neúspešnom pokuse získať miesto na Farmaceutickej fakulte som vlastne neočakával, že by som mohol byť vysokoškolským pedagógom a prednášať počujúcim študentom.

V súčasnosti naďalej pracujem ako vysokoškolský pedagóg – docent na Katedre laboratórných vyšetrovacích metód v zdravotníctve Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave, kde prednášam predmet toxikológia a laboratórne vyšetrovacie metódy v toxikológii. V publikačnej práci som sa zameral na chemoterapiu infekčných ochorení a rezistenciu na protiiinfekčné lieky (antibiotiká). Podieľal som sa na viac ako 100 vedeckých a odborných článkoch v domácich aj zahraničných časopisoch. Okrem toho som prispieval aj do časopisu Slovenský gong pre občanov so sluchovým postihnutím.

Organizoval som niekoľko konferencií zameraných na problémy komunikácie s pacientmi s postihnutím sluchu. Som spoluautorom monografie Beňo, P., Tarcsiová, D., Capíková, S.: Komunikácia so sluchovo postihnutými v zdravotníctve a sociálnej práci, vydavateľstvo Veda, SAV, Bratislava.

Som šťastne ženatý. Moja manželka, magistra farmácie, je počujúca a máme spolu dvoch počujúcich synov, ktorí už ukončili vysokoškolské štúdium. Angažoval som sa v Slovenskom zväze sluchovo po-

stihnutých, v súčasnosti som členom Kresťanského centra nepočujúcich Slovenska (KCNS) v Bratislave. Väčšinu voľného času mi zaberajú publikačné aktivity a rodina.

Za svoj úspech vďačím vynaloženému osobnému úsiliu, ktoré je založené na vnútornej motivácii, na snahe pracovať na vlastnom osobnom rozvoji a ďalej sa vzdelávať. Samoštúdium mi umožnilo prekonávať známe znevýhodnenie nepočujúcich – nemožnosť prijímať informácie počúvaním prednášok a nedostupnosť tzv. náhodilého učenia. Môj úspech môže byť motivujúcim faktorom a príkladom pre ďalších nepočujúcich. Ukazuje, že ak je človek so zmyslovým postihnutím vytrvalý a nedá sa odradiť v snažení viacerými ťažkosťami, môže aj pri veľmi ťažkom postihnutí sluchu dosiahnuť veľa. Sluchovo či inak zdravotne postihnutý jedinec sa v počujúcej väčšinovej spoločnosti presadí vtedy, ak sa dokáže sám vyrovnáť so svojím postihnutím a využije všetky osobné schopnosti na dosiahnutie vysokých cieľov.

Sluch mi nikto nikdy nevráti, viem, kto mi ho navráti.

Žiť sa preto oplatí.

To večné ticho ma ubíja!

Viem. Silný človek sa nevzdáva.

To len slabý boj prehráva.

Treba čeliť osudu, treba premôcť tú nudu.

Sú aj svetlé stránky života – šťastie, radosť, ochota.

To všetko je práma.

Môj život sa nekončí, len sa začína.

(M. Pilárová-Benkovičová, Farebný svet ticha)